

OPŠTINA ULCINJ

Lokalni plan zaštite životne sredine

2020 – 2024

Februar, 2020

SADRŽAJ

Uvod

Metodologija izrade Plana

Profil opštine

Identifikacija područja za koja postoji mogućnost da budu izložene značajnom riziku

Postojeći problemi u životnoj sredini

Sprječavanje negativnog uticaja klimatskih promjena

SWOT analiza

Vizija razvoja opštine

Akcioni plan zaštite životne sredine

Uslovi i mjere zaštite životne sredine

Subjekti koji su zaduženi za sprovođenje

Mehanizmi praćenja stanja životne sredine

Rokovi i izvori finansiranja

Plan aktivnosti

Literatura

Prilozi

UVOD

Crna Gora, kao ekološka država, teži uspostavljanju koncepta održivog razvoja kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou. U tom cilju, donijet je veliki broj zakona i strateških dokumenata, čijom implementacijom će biti moguć i ostvarljiv koncept ekološke Crne Gore. Potpisivanjem brojnih međunarodnih konvencija i preuzimanja obaveza po tom osnovu, obavezali smo se na njihovu primjenu. Na taj način će se dati doprinos boljem životu svih građana.

Životna sredina, kako je definiše Zakon o životnoj sredini („Službeni list Crne Gore”, broj 52/16) u svom drugom članu, je “prostor odnosno prirodno okruženje, vazduh, zemljište, voda i more, biljni i životinjski svijet, pojave i djelovanja: klima, jonizujuća i nejonizujuća zračenja, buka i vibracije, kao i okruženje koje je stvorio čovjek: gradovi i druga naselja, kulturno-istorijska baština, infrastrukturni, industrijski i drugi objekti.”

Ovaj Zakon predstavlja krovni zakon kojim se uređuju principi zaštite životne sredine i održivog razvoja, instrumenti i mjere zaštite životne sredine, kao i druga pitanja od značaja za životnu sredinu.

Zakon takođe zahtijeva integralni sistem zaštite životne sredine kojim se obezbjeđuje “cjelovito očuvanje kvaliteta životne sredine, očuvanje biološke i predione raznovrsnosti, racionalno korišćenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za životnu sredinu, kao osnovni uslov održivog razvoja”.

Zdrava životna sredina ne znači samo zadovoljenje ekoloških standarda, jer stanje životne sredine utiče i odražava se i na ekonomsko stanje i socijalni/društveni život zajednice, te na zdravlje građana. Stoga, očuvana i zdrava životna sredina je preduslov zdravog i zadovoljnog društva.

Ovaj Zakon, članom 37, definiše obavezu izrade *Lokalnog plana zaštite životne sredine*.

Lokalnim planom zaštite životne sredine (u daljem tekstu: Plan) razrađuju se mjere zaštite životne sredine za područje lokalne samouprave u skladu sa lokalnim specifičnostima i obilježjima područja za koje se Plan donosi.

Planom se uspostavljaju ciljevi i zadaci od značaja za zaštitu životne sredine i održivi razvoj na lokalnom nivou.

Plan sadrži naročito:

- 1) uslove i mjere zaštite životne sredine, kao i mjere prilagođavanja na negativne uticaje klimatskih promjena;
- 2) subjekte za sprovođenje mjera utvrđenih Planom;
- 3) pregled stanja pojedinih segmenata životne sredine za teritoriju lokalne samouprave;
- 4) kratkoročne i dugoročne ciljeve zaštite životne sredine sa vizijom budućeg razvoja;
- 5) rokove za preduzimanje mjera;

6) finansijska sredstva potrebna za sprovođenje utvrđenih mjera i način obezbjeđivanja sredstava.

Plan donosi skupština jedinice lokalne samouprave, na period od četiri godine.

Organ lokalne uprave nadležan za poslove životne sredine je dužan da Agenciji dostavi Plan u roku od mjesec dana od dana donošenja Plana.

Međunarodni okvir

Na Konferenciji Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju, koja je održana 1992. godine u Rio de Žaneiru usvojena je *Agenda 21* koja odražava globalni konsenzus i visok stepen političke saglasnosti o neodvojivosti razvoja i životne sredine, i obrađuje najznačajnije globalne ekološke probleme sa kojima se čovječanstvo suočava.

Dokument je definisao veliki broj smjernica za buduće aktivnosti, dajući osnove i za Lokalnu agendu 21 (Poglavlje 28). Uzroci mnogih problema koje Agenda 21 pominje ili njihova moguća rješenja, nalaze se upravo na lokalnom nivou, pa samim tim, učešće i saradnja lokalnih vlasti predstavljaju osnovni faktor dostizanja ciljeva Agende 21. Lokalne vlasti u svijetu učestvuju u planiranju, rukovođenju i održavanju ekonomske i društvene infrastrukture, iniciraju i nadgledaju proces planiranja, usvajaju lokalnu politiku zaštite životne sredine i propise, te implementiraju nacionalnu regulativu. Kao nivo vlasti koji je najbliži građaninu, lokalne vlasti imaju i najznačajniju ulogu u edukaciji i mobilizaciji javnosti za sprovođenje koncepta održivog razvoja.

Lokalna vlast treba da uđe u dijalog sa svojim građanima, lokalnim organizacijama i privatnim sektorom, odnosno da napravi prihvatljive programe i planove kroz koje će usvojiti koncept Lokalne agende 21. Lokalna agenda 21 ima karakter strateškog programa i predstavlja plan održivog ekološkog, društvenog i ekonomskog razvoja lokalne zajednice.

Izrada i primjena lokalnih agendi u svakom regionu, području ili gradu donosi jasnu viziju budućnosti koja je u harmoniji sa životnom sredinom. Na osnovu jasno definisane vizije budućnosti, zajednica prepoznaje i precizira aktivnosti koje će svojom realizacijom doprinijeti ostvarivanju ciljeva održivog razvoja, uzimajući u obzir lokalne posebnosti i obilježja.

Na Ministarskoj konferenciji *Životna sredina Evrope*, održanoj 1993. godine u Lucernu, potpisan je *Ekološki akcioni program za centralnu i istočnu Evropu - EAP (Environmental Action Program)*. Osnovni princip ovog Programa je bio da se pitanja zaštite životne sredine direktno uključe u proces ekonomskog oporavka. On predstavlja srednjeročni program, sa ciljem da pomogne zemljama Centralne i Istočne Evrope da dostignu ekološke standarde Zapadne Evrope. On postavlja okvir za utvrđivanje prioriteta i razvoj realnih, efikasnih i ekonomsko racionalnih rešenja i za jačanje planiranja zaštite životne sredine na lokalnom nivou. U većini zemalja Centralne i Istočne Evrope uspostavljeni su nacionalni ekološki akcioni planovi (NEAP - National Environmental Action Program).

Ovaj proces se odvijao otežano, zbog nagomilanih ekoloških problema, ali i trenutnog društveno - ekonomskog stanja tih zemalja, odnosno opštih teškoća da se planovi

implementiraju. Iako je EAP trebao da inicira lokalne inicijative, nije usledilo adekvatno uobličavanje programa za lokalne zajednice. Sve to je navelo pojedine lokalne zajednice da pristupe izradi sopstvenih planova za zaštitu i unapređenje životne sredine, zasnovane, prije svega, na prioritetima tih zajednica i metodologiji EAP-a. Pokazalo se da se na lokalnom nivou mogu lakše identifikovati i primeniti preporuke i metodologija za izradu planova i programa ekoloških akcija.

Postupajući po ovoj metodologiji mnogi gradovi u zemljama istočne Evrope donijeli su svoje ekološke akcioni programe. Donošenje ovih programa i njihova realizacija bila je u određenim slučajevima pomognuta od međunarodne zajednice.

Lokalni plan zaštite životne sredine donosi:

- poboljšanje razumevanja ekoloških problema na lokalnom nivou,
- rangiranje problema u odnosu na ljudsko zdravlje, ekosisteme, kvalitet života uopšte,
- racionalno usmjeravanje ograničenih sredstava na prioritetne probleme,
- uobličavanje potreba kroz Plan, koji u potpunosti uključuje tehnička, politička i upravljačka rešenja.

Razlozi za sprovođenje Lokalnog plana zaštite životne sredine su:

- unapređenje saradnje unutar sektora i međusektorski,
- doprinosi stvaranju partnerskih odnosa na lokalnom nivou,
- unapređenje mogućnosti učestvovanja građana u donošenju odluka koje se tiču životne sredine,
- povećava nivo informisanosti i znanja o ekološkim problemima,
- donosi više stručnosti u kreiranju ekološke politike,
- pomaže procesu uspostavljanja prioriteta,
- otkriva nedovoljno istražena i ugrožena područja u oblasti životne sredine,
- povećava mogućnost lokalnih zajednica da se suoče sa ekološkim problemima,
- doprinosi izgradnji konsenzusa o ekološkim prioritetima,
- ohrabruje ekonomski racionalnih odluka,
- doprinosi očuvanju i poboljšanju ekoloških uslova.

Donošenje Lokalnog plana podrazumijeva aktivno učešće javnosti tokom cijelog procesa, kroz informisanje i obrazovanje članova zajednice o obimu i ciljevima donošenja, ekološkim temama i prioritetima i mogućim akcijama za postizanje definisanih prioriteta. On treba da obuhvata traganje za idejama, razmišljanjima i mišljenjima građana, čime se osigurava da prioriteti i rješenja odražavaju ono što smatra zajednica kao cjelina.

Metodologija izrade Plana

Lokalni plan zaštite životne sredine predstavlja razvojno – planski dokument koji na osnovu procjene stanja životne sredine, utvrđenih problema i prioriteta u životnoj sredini, te definisanih aktivnosti, doprinosi unapređenju stanja životne sredine u opštini, u periodu od 2019. do 2023. godine.

U izradi Plana su učestvovali konsultant, mr Rita Barjaktarović i zaposleni u Opštini Ulcinj, a sam Plan se izradio sredstvima lokalne samouprave.

Tokom izrade ovog dokumenta uključivane su različite grupe pojedinaca – predstavnika svih većih institucija u zajednici, uključujući privredni sektor, nevladine organizacije, stručne institucije, organe lokalne samouprave i državne uprave, kao i istaknuti pojedinci iz ove oblasti, a sve u cilju rješavanja problema koji se tiču životne sredine.

Ostvarenje zadatog cilja, koji je definisan Vizijom, će se postići realizacijom utvrđenih strateških prioriteta, mjera i aktivnosti, koji čine Akcioni plan. Osnova za to je bila SWOT analiza.

SWOT analiza je rađena uz učešće zainteresovanih strana, nevladinog sektora i predstavnika lokalne samouprave i njenih preduzeća.

Veliki doprinos strateškom planiranju su dali Dželal Hodžić - NVO “Zeleni Korak”, Zenepa Lika - NVO “Dr. Martin Shnajder”, Rasim Lika - NVO “Ekovita”, kao i direktor komunalnog preduzeća, Skender Kalezići sa saradnicima.

Slika br. 1 Sastanak zainteresovanih strana – SWOT analiza

Izrada Plana obuhvatila je i sljedeće ciljeve:

- Promovisanje svijesti javnosti i odgovornosti za probleme životne sredine, kao i podizanje nivoa učešća javnosti u kreiranju i primjeni strateških i planskih dokumenata, i investicija,
- Poboljšanje razumijevanja ekoloških problema na lokalnom nivou,
- Rangiranje problema u odnosu na ljudsko zdravlje, ekosisteme i kvalitet života uopšte,
- Racionalno usmjeravanje ograničenih sredstava na prioritetne probleme,
- Postizanje jedinstva u javnosti o položaju i značaju ekoloških problema,
- Uobličavanje Lokalnog plana, koji u potpunosti uključuje tehnička, politička i upravljačka rješenja i probleme.

Razlozi za sprovođenje Plana

- Doprinos stvaranju partnerskih odnosa na lokalnom nivou,
- Unapređuje mogućnost učestvovanja građana u donošenju odluka koje se tiču životne sredine,
- Povećava nivo informisanosti i znanja o ekološkim problemima,
- Donosi više stručnosti u kreiranju ekološke politike,
- Otkriva nedovoljno istražena i ugrožena područja u oblasti zaštite životne sredine,
- Povećava mogućnost lokalnih zajednica da se suoče sa ekološkim problemima,
- Doprinosi izgradnji koncenzusa o ekološkim prioritetima,
- Ohrabruje ekonomski racionalno donošenje odluka,
- Doprinosi očuvanju i poboljšanju ekoloških uslova javnosti tokom cijelog procesa.

Faze izrade Lokalnog plana su:

- Planiranje i početak izrade Plana,
- Prepoznavanje i rangiranje ekoloških problema sredine,
- Izrada programa ekoloških akcija,
- Sprovođenje programa ekoloških akcija i
- Praćenje i vrednovanje lokalnih programa ekoloških akcija.

Ustavne odredbe, deklaracija i zakonska regulativa od značaja za izradu Lokalnog plana zaštite životne sredine

USTAVNE ODREDBE I DEKLARACIJA

- Ustav Crne Gore (Sl.list CG, br.1 /07)
- Deklaracija o ekološkoj državi Crnoj Gori („Službeni list“ RCG, br.39/91)

ZAKONSKA REGULATIVA

Zakon o životnoj sredini ("Službeni list Crne Gore" 52/16) definiše osnovne principe zaštite životne sredine. Ovim zakonom uređuju se: principi zaštite životne sredine i održivog razvoja, subjekti i instrumenti zaštite životne sredine, učešće javnosti o pitanjima životne sredine i druga pitanja od značaja za životnu sredinu. Zaštitom životne sredine obezbjeđuje se cjelovito očuvanje kvaliteta životne sredine, očuvanje biološke i pejzažne raznovrsnosti, racionalno korišćenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za životnu sredinu, kao osnovni uslov zdravog i održivog razvoja. Država posebno štiti životnu sredinu.

Integrirano upravljanje zaštite životne sredine sprovodi se na način da se obezbijedi održivi razvoj u skladu sa ovim zakonom i posebnim propisima. Ovaj zakon definiše principe i instrumente koji se koriste u zaštiti životne sredine.

Zakon o odgovornosti za štetu u životnoj sredini ("Službeni list Crne Gore", broj 27/14 i 55/16) kojim se uređuje način i postupak utvrđivanja odgovornosti za štetu u životnoj sredini, kao i primjena preventivnih mjera i mjera remedijacije radi sprječavanja i otklanjanja štete u životnoj sredini. Pravna i fizička lica koja su obavljanjem djelatnosti, odnosno vršenjem aktivnosti prouzrokovala štetu ili neposrednu opasnost od štete u životnoj sredini odgovorna su za štetu i dužna su da sprovedu mjere za sprječavanje i remedijaciju štete u skladu sa ovim zakonom.

Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list Crne Gore" 075/18 od 23.11.2018). Ovim zakonom uređuje se postupak procjene uticaja za projekte koji mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu, sadržaj elaborata o procjeni uticaja, učešće zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, postupak ocjene i izdavanja saglasnosti, obavještanje o projektima koji mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu druge države, nadzor i druga pitanja od značaja za procjenu uticaja na životnu sredinu.

Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list Crne Gore" 80/05, 73/10, 40/11, 59/11, 52/16). Ovim zakonom utvrđuju se uslovi, način i postupak vršenja procjene uticaja određenih planova ili programa na životnu sredinu (u daljem tekstu: strateška procjena), kroz integrisanje principa zaštite životne sredine u postupak pripreme, usvajanja i realizacije planova ili programa koji imaju značajan uticaj na životnu sredinu.

Zakon o zaštiti prirode ("Službeni list Crne Gore" 54/16) definiše mjere za zaštitu prirode kao cjeline, a naročito zaštitu pojedinih prirodnih dobara koja se odlikuju biološkom, geološkom, ekosistemskom i predionom raznovrsnošću. Ovaj zakon utvrđuje proceduru za stavljanje pod zaštitu prirodnih dobara, određuje načine upravljanja i korišćenja zaštićenih prirodnih dobara, propisuje posebne mjere zaštite, a propisao je i mjere za zaštitu kako prilikom izvođenja radova tako i u postupku izrade prostornih i drugih planova. Ovim zakonom su ustanovljene i nacionalne kategorije zaštićenih objekata prirode i to: prirodni parkovi i predjeli, rezervati prirode, spomenici prirode, memorijalni i prirodni spomenici i pojedine biljne i životinjske vrste.

Zakon o šumama ("Službeni list Crne Gore", broj 74/10, 40/11 i 47/15) kojim se uređuje uzgoj, zaštita, očuvanje i unaprjeđenje šuma, planiranje, način i uslovi korišćenja šuma, izgradnja i održavanje šumskih puteva, monitoring šuma, kao i druga pitanja od značaja za šume,

šumsko zemljište i šumarstvo. Ovaj zakon primjenjuje se i na zaštitu, očuvanje i korišćenje šumskog drveća koje se nalazi van šume i šumskog zemljišta. Šume i šumska zemljišta, kao dobra od opšteg interesa, uživaju posebnu zaštitu, koja se ostvaruje: trajnim očuvanjem i unaprjeđivanjem šuma i šumskih zemljišta i njihovih funkcija; održivim i multifunkcionalnim gazdovanjem šumama; očuvanjem i unaprjeđivanjem biološke i pejzažne raznovrsnosti šuma, kao i kvaliteta njihove životne sredine.

Zakon o vodama ("Službeni list Crne Gore", broj 27/07 i „ Službeni list Crne Gore “, broj 32/11, 47/11, 48/15, 52/16) kojim se uređuje pravni status i način integralnog upravljanja vodama, vodnim i priobalnim zemljištem i vodnim objektima, uslovi i način obavljanja vodne djelatnosti i druga pitanja od značaja za upravljanje vodama i vodnim dobrom. Ovaj zakon primjenjuje se na: površinske i podzemne vode i mješovite vode ušća rijeka koje se ulivaju u more, mineralne i termalne vode, vodno dobro, nalazišta vode za piće u teritorijalnom moru, vode priobalnog mora od zagađivanja s kopna.

Zakon o morskom dobru ("Službeni list Crne Gore", 14/92, 59/92, 27/94, 51/08, 21/09, 73/10, 40/11) kojim se uređuje upravljanje morskim dobrom, njegovo korišćenje, unapređenje i zaštita. Morskim dobrom, u smislu ovog zakona, smatra se morska obala, luke, lukobrani, navozi, nasipi, sprudovi, kupališta, hridi, limani, grebeni, vrulje, izvori i vrela na obali, ušća rijeka koje se ulivaju u more, kanali spojeni sa morem, podmorje, morsko dno i podzemlje kao i unutrašnje morske vode i teritorijalno more, živa i neživa bogatstva u njima i živa i neživa bogatstva epikontinentalnog pojasa. Morskim dobrom, u smislu ovog zakona, smatraju se i obale vode rijeke Bojane na teritoriji Crne Gore. Morskom obalom, u smislu ovog zakona, smatra se pojas kopna ograničen linijom do koje dopiru najveći talasi za vrijeme najjačeg nevremena, kao i dio kopna koji po svojoj prirodi ili namjeni služi korišćenju mora za pomorski saobraćaj i morski ribolov i za druge svrhe koje su u vezi sa korišćenjem mora, a koji je širok najmanje šest metara, računajući od linije koja je horizontalno udaljena od linije do koje dopiru najveći talasi za vrijeme najjačeg nevremena.

Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi ("Službeni list Crne Gore", br. 56/09) Morsko ribarstvo, u smislu ovog zakona, je upravljanje biološkim resursima mora, a obuhvata lov, uzgoj i zaštitu riba i drugih morskih organizama na principima održivog razvoja. Ovaj zakon obuhvata i marikulturu. Riba i drugi morski organizmi, kao i biodiverzitet mora zaštićeni su od ugrožavanja njihove životne sredine i prekomjernog iskorišćavanja, a pod zaštitom se podrazumijevaju mjere koje se trajno preduzimaju radi očuvanja bioekoloških reprodukcionijskih potencijala i uslova sredine.

Zakon o moru ("Službeni list Crne Gore", br.17/07, 06/08, 40/11) definiše suverenitet države, koji se prostire na obalno more, vazdušni prostor iznad njega, na dno i podzemni pomorski prostor tog mora kroz sljedeće kategorije: unutrašnje morske vode, teritorijalno more, ekonomska zona, epikontinentalni pojas i pravo progona, kao i pravo korišćenja mora.

Zakon o zaštiti mora od zagađivanja sa plovnih objekata ("Službeni list Crne Gore" broj 20/11, 26/11 i 27/14) kojim se uređuje zaštita mora od zagađivanja sa plovnih objekata koji plove ili se nalaze u unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Crne Gore, prihvata i rukovanje otpadom u lukama, kao i odgovornost i naknada štete u slučaju zagađivanja.

Zakon o upravljanju otpadom ("Službeni list Crne Gore", br. 64/11, 39/16) definiše vrste i način klasifikacije otpada, kao i planiranje upravljanja otpadom, obezbjeđenje uslova za upravljanje otpadom, prava i obaveze pravnih i fizickih lica, kao i odgovornosti u upravljanju otpadom, uslove i postupke izdavanja dozvola, nadzor i druga pitanja koja se odnose na upravljanje otpadom.

Zakon o komunalnim djelatnostima ("Službeni list Crne Gore", broj 55/16 i 74/16) kojim se određuju komunalne djelatnosti, uređuju uslovi i način obavljanja komunalnih djelatnosti i druga pitanja od značaja za komunalne djelatnosti.

Zakon o maslinarstvu i maslinovom ulju ("Službeni list Crne Gore", br. 45/14, 39/16) kojim se uređuje prerada i stavljanje u promet plodova maslina i maslinovog ulja, kao i druga pitanja od značaja za razvoj maslinarstva u Crnoj Gori. Zakonom je, između ostaloga, utvrđeno da maslinjaci kao dobro od opšteg interesa uživaju posebnu zaštitu, a utvrđeni su i maslinjaci koji uživaju zaštitu u skladu sa programom posebne zaštite masline koji donosi Ministarstvo.

Zakon o zaštiti vazduha ("Službeni list Crne Gore", broj 25/10, 40/11 i 43/15) kojim se uređuje način praćenja kvaliteta vazduha, mjere zaštite, ocjenjivanje i poboljšanje kvaliteta vazduha, kao i planiranje i upravljanje kvalitetom vazduha. Vazduh, kao prirodna vrijednost od opšteg interesa, je dio životne sredine i ima posebnu zaštitu u Crnoj Gori.

Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Službeni list Crne Gore", broj 28/11, 28/12, 62/13, 1/2014 i 9/15) utvrđuju se mjere za sprječavanje ili smanjivanje štetnog uticaja buke u životnoj sredini i druga pitanja od značaja za zaštitu životne sredine i zdravlja ljudi od uticaja buke.

Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Službeni list Crne Gore", broj 56/09, 58/09, 40/11 i 55/16) kojim se uređuje zaštita života i zdravlja ljudi i zaštita životne sredine od štetnog djelovanja jonizujućeg zračenja, obavljanje radijacione djelatnosti, promet izvora jonizujućeg zračenja i radioaktivnih materijala, upravljanje radioaktivnim otpadom, postupanje u slučaju radijacionog udesa, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu od jonizujućeg zračenja i radijacionu sigurnost.

Prostorni plan Crne Gore (PPCG). Sledeća opredjeljenja i preporuke PPCG mogu biti od značaja kao okvir za budući razvoj opštine Ulcinj: Uravnotežen regionalni razvoj uz ujednačavanje na relaciji selo - grad; policentričan razvoj uz decentralizaciju funkcija; racionalno i osmišljeno korišćenje prirodnih resursa - štedljiva upotreba prirodnih resursa, a naročito zemljišta i očuvanje njegovog proizvodnog potencijala, kontrola i ograničavanje intenzivnog širenja urbanih područja, očuvanje obalnog prostora; zatim razvoj saobraćajne infrastrukture. Važan je razvoj u skladu sa raspoloživim resursima (prirodnim i ljudskim) uz očuvanje životne sredine, kulturnog i urbanog pejzaža.

Prostorni plan područja posebne namjene morskog dobra (PPPPNMD). Donošenjem ovog dokumenta, stvorile su se stručne i formalne pretpostavke za programsku izgradnju i uređenje prostora morskog dobra. Poseban značaj u tom smislu imaju državne studije lokacije kojima su

date detaljne namjene područja morskog dobra na području opštine Ulcinj. Državne studije otvaraju mogućnost realizacije kapitalnih turističkih kompleksa i objekata. Takođe, smjernice Plana za dio obale biće osnov za izradu programa i projekata trajnog uređenja što je značajan preduslov za kvalitetno uređenje ovog prostora.

Prostorno urbanistički plan Ulcinja do 2020. godine (PUP Ulcinj) predviđa organizaciju i međusobno usaglašavanje postojećih i planiranih namjena i njihovo funkcionalno unapređenje. To takođe podrazumijeva uređenje saobraćaja i saobraćajnih površina, obale, javnih prostora, pojedinih napuštenih i devastiranih kompleksa i izgradnju i rekonstrukciju komunalne infrastrukturne mreže. Prostorno urbanistički plan opštine Ulcinj predstavlja osnov za ravnomjerni i kvalitetan razvoj prostora opštine. Sistemom kontinuiranog stručnog nadzora i poštovanjem postavki Plana ostvariće se uslovi za kvalitetno sprovođenje i izbjegavanje novih prostornih konfliktnih situacija. Prostornim planom se daju osnovne smjernice koje će se razraditi na nivou urbanističkih planova, što podrazumijeva kontinuiranu razradu planova prema prioritetima datim Planom.

PROFIL OPŠTINE

ISTORIJAT

Ulcinj je jedan od najstarijih gradova na jadranskoj obali. Već 25 vjekova prkosno odolijeva zubu vremena.

Najraniji tragovi vode do praistorijskog vremena, kad je Ulcinj pripadao Ilirima. Drevni Colchinium ili Olcinium, kako se u vrijeme grčke i rimske imperije Ulcinj zvao, pominje se u pisanim izvorima kod Plinija starijeg u djelu „Naturalis historiae“, a u svojim djelima Ulcinj spominje i Tit Livije.

U najranijem periodu za kulturno – istorijski razvoj Ulcinja se veže ime vizantijskog cara Justinijana. On je Ulcinj obnavljao i pravio utvrđenja, a poslije perioda njegove vladavine, nakon 1100. godine, isto su činili i poznati vladari koji su upravljali jednim dijelom današnje Crne Gore i Primorja kao što su: Nemanjići, Balšići, Mlečani i Osmanlije. U vrijeme vladavine Nemanjića i Balšića Ulcinj je bio poznat i po kovnicama bronзанog i srebrnog novca.

Nakon pomorske bitke kod Lepanta (1571), u Ulcinju je kao zarobljenik boravio čuveni španski pisac Miguel de Servantes Savedra. Smatra se da je zajedno sa drugim robovima, prodat na mjestu koje se danas zove Trg robova ili Servantesov trg i nalazi se u Starom gradu.

Slika br. 2 Servantesov trg

U periodu vladavine Osmanske imperije Ulcinj je doživio značajan uspon postajući važan pomorski i trgovački centar.

Ulcinjski Stari grad je u prošlosti bio i utočište za čuvenog jevrejskog reformatora Sabataja Cevija (1626 – 1676) koji je u njemu i umro.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Opština Ulcinj se nalazi na istočnoj obali Jadranskog mora i najjužnija je opština u Crnoj Gori. Zahvata površinu od 255 km² i spada među manje opštine u državi po veličini.

Slika br. 3 Opštine Crne Gore

Površina područja opštine Ulcinj i PUP-a iznosi 255 km². Govoreći o granicama opštine, Ulcinj, južnom granicom, u dužini od 32 kilometara, izlazi na Jadransko more, istočnose nalazi rijeka Bojana, odnosno Republika Albanija, najzapadnija tačka je ostrvo Stari Ulcinj, a na sjeveru se nalazi masiv planine Rumije.

Opština Ulcinj se nalazi u blizini sljedeće važne saobraćajne infrastrukture značajne za strateški položaj:

- Luka Bar, je na oko 25 km udaljenosti sjeverozapadno, najveća je regionalna transportna luka i povezana je sa strateški važnim putevima i željeznicom.
- Željeznička pruga Bar – Beograd, kojom se obavlja prevoz putnika i tereta, i koja povezuje Primorski region sa Podgoricom i Sjevernim regionom Crne Gore, kao i dalje preko Srbije i Beograda sa ostalim djelovima Evrope.
- Međunarodni aerodrom u Podgorici nalazi se na oko 65km sjeverno od Ulcinja i trenutno može da primi više od 500.000 putnika godišnje i ima niz međunarodnih linija.
- Magistralni putni pravac Bar-Ulcinj-Skadar (Albanija), koji prolazi teritorijom opštine Ulcinj od granice sa opštinom Bar do graničnog prelaza Sukobin, prema Albaniji. Ovaj putni pravac povezuje područje Ulcinja sa ostalim djelovima Crnogorskog primorja i Hrvatskom, a preko Bara (Đurmana) ostvaruje se veza sa Podgoricom i ostalim djelovima Crne Gore i Evrope.

Opština Ulcinj ima specifičan i u Crnoj Gori jedinstven pejzaž i biodiverzitet, koji sačinjavaju Velika plaža sa pješčanim dinama i halofitnom vegetacijom, knete, rijeka Bojana, Solana, Šasko jezero, Valdanos i njegovi stoljetni maslinjaci...

Prostorno planiranje

U odnosu na prostorne ambijentalne karakteristike prostora i predloženu mrežu naselja, područje opštine je podijeljeno na 9 planskih zona (Prostorno – urbanistički plan opštine Ulcinj) u okviru kojih su definisana uža, međusobno povezana, područja na kojima je planiran dalji razvoj. Uža područja za razvoj određena su u skladu sa specifičnim kvalitetima, potencijalima i ograničenjima prirodne sredine, kao i sa potrebama za izgradnjom određenih sadržaja u okviru programa razvoja.

Obalni pojas obuhvata 5 planskih zona, dok 4 planske zone pripadaju ruralnom zaledju.

Planska zona 1 – grad Ulcinj, površine 844ha, obuhvata dio centralnog gradskog područja, podzone Liman, Pristan, Mala plaža, Ulcinj grad, Meterizi, Pinješ, Meraja, Totoši, Nova Mahala i Bijela gora, Kodre, Ulcinjsko polje i Djerane. Granicom zone Morskog dobra je podijeljena na 2 dijela, prvi dio - područje GUR (generalna urbanistička razrada), površine 820ha, i drugi dio - pripadajući dio zone Morskog dobra, površine 24ha.

Planska zona 2 – Istočno priobalje, površine 2710ha, obuhvata naselje Donji Štoj i podzone Velika plaža i Ada Bojana. Ova planska zona je sa centralnim gradskim područjem saobraćajno povezana mostom preko kanala Port Milena, i čini nadopunu turističkih kapaciteta i sadržaja grada Ulcinja.

Planska zona 3 – Solana i donji tok rijeke Bojane, površine 3743ha, obuhvata naselja Gornji Štoj, Reč, Sutjel, Ćurke i Sveti Đorđe i kompleks Solane.

Planska zona 4 – Zoganjsko polje sa brdskim zaledem, površine 3720 ha, obuhvata poljoprivredno područje i naselja Bratica, Kolonza, Pistula, Zoganje i Darza, kao i naselja Možura i Salč bez stalnih stanovnika.

Planska zona 5 – Zapadno priobalje, površine 2233ha, obuhvata uvalu Vladanos, brda Mendra i Mavrijan, i naselja Kruč i Kruta.

Planska zona 6 – Briska gora i Šasko područje, površine 3807ha, obuhvata vrhove Briske gore, Šasko jezero i naselja Šas, Donja i Gornja Klezna, kao i naselja Briska gora, Ambula i Fraskanjel, sa malim brojem stanovnika.

Planska zona 7 – Vladimir, površine 2520ha, osim naselja Vladimir obuhvata Anamalsko polje i naselja Krute, Štodra, Lisna Bore, Sukobin i Draginje sa malim brojem stanovnika

Planska zona 8 – Sjeverno pobrđe, površine 2980ha, obuhvata poljoprivredno područje i naselja Brajša, Kravari i Rastiš.

Planska zona 9 – Planinsko područje, površine 3328ha, obuhvata sjeverozapadni, planinski dio teritorije opštine i naselja Mide, Kosići i Bojke, kao inaselja Međureč, Leskovac i Kaliman, sa malim brojem stanovnika. Ovo područje čine strma krečnjačka brda na nadmorskoj visini od 500m do 850m duž sjeverne granice sa opštinom Bar. Južne padine su uglavnom bez vegetacije i ozbiljno su erodirale, mada na nekim mjestima ima makije i žbunja sa šumarcima.

RELJEF

Osnovna karakteristika ovog područja je jasna podjela na brdovito - planinske terene na zapadu, sjeverozapadu i sjeveru, i ogranke pobrđa sa ravničarskim terenima u istočnom i središnjem djelu

opštine, i posmatrano u cjelini područje je u pravcu sjeverozapad-jugoistok podjeljeno sa nekoliko paralelnih grebena.

Prema klasifikaciji tipova pejzaža Crne Gore, na osnovu biogeografsko-ekološke analize prostora, područje opštine Ulcinj pripada eumediteranskom tipu predjela. Analizom pejzažnih karakteristika kopnenog dijela morskog dobra na području opštine Ulcinj izdvojeno je pet karakterističnih tipova pejzaža: pejzaž higrofilnih šuma i šikara, močvarni pejzaž, pejzaž dina, pejzaž šljunkovito-pjeskovitih obala, pejzaž primorskih grebena i stjenovitih obala.

PEDOLOŠKE KARAKTERISTIKE

Pedološki pokrivač ulcinjske opštine se odlikuje značajnom zastupljenošću potencijalno plodnih zemljišta u odnosu na ostala područja Crne Gore i posebno u odnosu na crnogorski Primorski region. Naročito su značajni zemljišni kapaciteti u ravninama, jer Ulcinj, čija teritorija čini 1,8 % teritorije Crne Gore ima oko 8.500 ha dubokih fluvijalnih zemljišta u ravninama (bez Solane i vodenih površina), a to je oko 14% svih ravnica Crne Gore i preko 60 % ravnica u primorskom reonu.

KLIMA

Za Ulcinj je karakteristična mediteranska klima, sa veoma toplim i suvim ljetima, umjerenim jesenjim i proljećnim periodima, sa relativno malim količinama padavina i blagim zimama. Rasponi srednjih mjesečnih temperatura kreću se u granicama od 6,9°C u januaru do 24,3°C u julu i avgustu, sa srednjom godišnjom temperaturom od 15,8°C.

Godišnji nivo sijanja sunca na prostoru Ulcinja iznosi oko 2.700 časova (7,4 sati dnevno) i po tome je Ulcinj na prvom mjestu u Crnoj Gori. Zato ga često nazivaju „grad sunca“.

Ovo je opština sa najmanjom količinom padavina (srednja godišnja količina padavina u Ulcinju iznosi 1.247 l/m²). Vjetrovi na području Ulcinja su takoreći svakodnevni i tišinama pripada samo 3,9% ili 14,23 dana u godini. Stoga je područje Ulcinja pogodno za izgradnju vjetroelektrana. Najkarakterističniji vjetrovi su maestral, istočnjak, jugo i bura.

ŽIVOTNA SREDINA

Životnu sredinu svakog živog bića, pa i čovjeka, čini mjesto na kome se on nalazi sa svim uticajima koji do njega dolaze i prostor sa kojim stupa u kontakt. Životna sredina Ulcinja je određena prirodnim faktorima i ljudskim aktivnostima. Prirodni faktori životnoj sredini Ulcinju daju visok kvalitet koji se može svrstati u sam vrh prirodnih vrijednosti Crne Gore. Na pojedinim mjestima takvo stanje je poremećeno neadekvatnim korišćenjem prirodnih resursa od strane čovjeka.

Uslijed pritisaka na elemente životne sredine, javljaju se posledice koje stvaraju stanje elemenata životne sredine. Stanje elemenata životne sredine je označeno kvalitetom voda, vazduha i zemljišta.

Vazduh

U skladu sa Uredbom o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha ("Sl. list CG", br. 044/10 i 13/11), teritorija Crne Gore podijeljena je na tri zone (Tabela 1.), koje su određene preliminarnom procjenom kvaliteta vazduha u odnosu na granice ocjenjivanja zagađujućih materija na osnovu dostupnih podataka o koncentracijama zagađujućih materija i modeliranjem postojećih podataka. Granice zona kvaliteta vazduha podudaraju se sa spoljnim administrativnim granicama opština koje se nalaze u sastavu tih zona.

Na osnovu gore pomenutog, opština Ulcinj je svrstana u Zonu održavanja kvaliteta vazduha, zajedno sa opštinama Andrijevića, Budva, Danilovgrad, Herceg Novi, Kolašin, Kotor, Mojkovac, Plav, Plužine, Rožaje, Šavnik, Tivat i Žabljak.

Međutim, mjerenja kvaliteta vazduha u Ulcinju se ne rade, te iz tog razloga nema konkretnih podataka o kvalitetu vazduha.

Tabela br. 1 Zone kvaliteta vazduha

Zona kvaliteta vazduha	Opštine u sastavu zone
Zona održavanja kvaliteta vazduha	Andrijevića, Budva, Danilovgrad, Herceg Novi, Kolašin, Kotor, Mojkovac, Plav, Plužine, Rožaje, Šavnik, Tivat, Ulcinj i Žabljak
Sjeverna zona u kojoj je neophodno unaprjeđenje kvaliteta vazduha	Berane, Bijelo Polje i Pljevlja
Južna zona u kojoj je neophodno unaprjeđenje kvaliteta vazduha	Bar, Cetinje, Nikšić i Podgorica

Vode

Hidrološku kartu opštine Ulcinj čine rijeke Bojana, Rastiška, Miđanska (Vladimirska) i Međurečka rijeka, kao i nekoliko jezera, Šasko i Zoganjsko jezero. Zapadnu granicu opštine čini Jadransko more.

Rijeke

Rijeka Bojana je djelimično plovna, međunarodna rijeka. Duga je 43 km i ima dvije glavne pritoke: Moraču, u Crnoj Gori, i ogranak Drima u Albaniji. Ona teče od Skadarskog jezera 18 km kroz albansku teritoriju, a preostalih 25 km predstavljaju granicu između Crne Gore i Albanije. Prosječna dubina Bojane je oko 3 do 5 m, a na nekim djelovima prelazi i 8 m. Na ušću rijeke, morski talasi su stvorili greben, koji je vidljiv kada je nivo vode nizak, koji se naziva Mala Ada.

Slika br. 4 Rijeka Bojana

Rastiška rijeka je najuzvodniji tok koji se uliva u Bojanu na teritoriji Crne Gore. Nastaje od više manjih povremenih tokova, koji se formiraju od izvora na krajnjim jugoistočnim padinama Rumije. Kod mjesta Lisna Bori uliva se u Bojanu. Dužina toka je oko 7 km, a površina sliva oko 25 km².

Miđanska (Vladimirska) rijeka nastaje od većeg broja izvora na jugoistočnim padinama Rumije, i to na kontaktu karstnog akvifera i vodonepropustnih flišnih sedimenata. Od mjesta Vladimir teče koncentrisano prema jugoistoku do mjesta Lisna Bori, gdje se uliva u rijeku Bojanu. Dužina toka je oko 15,5 km, a površina sliva oko 31 km².

Međurečka rijeka nastaje od većeg broja izvora na području Međureča (južne padine Rumije). Od Međureča do M. Kalimana, na dužini od oko 2 km, teče prema jugu, sve do ušća u Šasko jezero. Vode Šaskog jezera preko otoke se ulivaju u rijeku Bojanu. Dužina toka je oko 19,5 km, a površina sliva oko 55 km².

Jezero

Šasko jezero se nalazi na sjeveru opštine Ulcinj, na Anamalskom području. Locirano je između krečnjačkih uzvišenja Šaskog brda i Briske Gore. Sa sjeverozapada se u jezero uliva Međurečka rijeka, a na krajnjem jugoistočnom dijelu terena je otoka jezera u Bojanu (kanal Sv. Đorđa). Površina i zapremina jezera se mijenja tokom godine u zavisnosti od hidroloških uslova. Najveća dubina jezera je oko 8 m, a prosječna oko 5, 6 m. Pri srednjim vodama površina jezera iznosi oko 3 km².

Zoganjsko jezero predstavlja relikv hidroloških istorijskih uslova. Mnoge su teorije o nastanku ove naplavine, ali je sigurno da je tokom velikih poplava u slivu Bojane i Drima, novembra 1886. godine, dobilo formu hidrografskog prirodnog objekta sa svojom otokom u Jadransko more – Port Milenom. Kasnije su ljudske intervencije u ovom prostoru, posebno izgradnja Solane i solanskih nasipa, oformile postojeći oblik ove naplavine.

More

U akvatorijumu koji gravitira obalama opštine Ulcinj (na osnovu istraživanja Instituta za biologiju mora Kotor), jasno su razvijeni žal i šelf, odnosno litoralni prsten (do 200 m dubine) i početni dio batijalnog sistema. U fizičkoj strukturi morskog dna razlikuju se tri glavna i dobro razvijena tipa - hridinasto, pjeskovito i muljevito dno. Morska voda je raznovrsnog hemijskog sastava i sadrži natrijum, magnezijum, kalcijum, kalijum, stroncijum i druge elemente u manjim količinama. Salinitet morske vode varira. Na području pod uticajem Bojane registrovane vrijednosti su od 29,70 ‰ i niže. Istovremeno, ove vrijednosti na otvorenom moru penju se i do 39 ‰, u vrijeme jačih dotoka mediteranske vode.

Srednja godišnja temperatura mora iznosi 17,1°C. Temperatura dubokih vodenih slojeva kreće se oko 11°C, a površinskih do 25°C u toku ljetnjeg perioda. Više od šest mjeseci temperatura vode se kreće iznad 18°C, a preko 4 mjeseca iznad 20°C (od 6. maja do 4. novembra, dakle 182 dana). Sezona kupanja počinje kada je temperatura morske vode viša od 20°C, a to je u prosjeku od 28. maja do 14. oktobra, odnosno 140 dana godišnje.

Zagađenje površinskih voda

Hidrometeorološki zavod Crne Gore vrši sistemska mjerenja kvaliteta površinskih voda na mjernom mjestu Fraskanjel na kome se vrši ispitivanje kvaliteta rijeke Bojane.

Prema Izvještaju o stanju životne sredine 2011. godine Agencije za zaštitu životne sredine Crne Gore, rijeka Bojana je klasifikovana u A2 klasu. Nekoliko parametara je prekoračilo ovu klasu i bilo u A3. To su *saturacija, BPK5, amonijačni jon, fosfati, nitriti i deterdženti, egzakti*

indikatori komunalnog i industrijskog zagađenja. Mikrobiološki parametri su bili u propisanim granicama.

Indikator se zasniva na metodi Water Quality Index prema kojoj se deset parametara fizičko-hemijskog i mikrobiološkog kvaliteta (zasićenost kiseonikom, BPK5, amonijum jon, pH vrijednost, ukupni oksidi azota, ortofosfati, suspendovane materije, temperatura, elektroprovodljivost i koliformne bakterije) agregiraju u kompozitni indikator kvaliteta površinskih voda. Prema Izvještaju Agencije za 2011. godinu WQI (Water Quality Index) u slivu Bojane je bio dobar, odnosno spadao je u "vode koje se u prirodnom stanju mogu upotrebljavati za kupanje i rekreaciju građana, za sportove na vodi, za gajenje drugih vrsta riba (ciprinide), ili koje se uz savremene metode prečišćavanja mogu upotrebljavati za snabdijevanje naselja vodom za piće i u prehrambenoj industriji"

Ocjena kvaliteta vode za piće

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) je kvalitet vode za piće svrstala u dvanaest osnovnih pokazatelja zdravstvenog stanja stanovništva jedne zemlje. To potvrđuje njenu značajnu ulogu u zaštiti i unapređenju stanja zdravlja. *Pravilnikom o higijenskoj ispravnosti vode za piće*, (Službeni list SRJ br.42/98) predviđena su sljedeća ispitivanja: osnovni, periodični pregled, pregled vode iz novih zahvata i pregled na osnovu higijensko-epidemioloških indikacija. Pregledi obuhvataju mikrobiološke, biološke, fizičke, fizičko-hemijske i hemijske pokazatelje ispravnosti. Prema rezultatima fizičko hemijskih i mikrobioloških ispitivanja hlorisanih i nehlorisanih voda za piće Ulcinj ne zadovoljava propisane norme higijenske ispravnosti.

Kvalitet morske vode

Pozicija Ulcinj - U avgustu mjesecu u odnosu na domaću regulativu i EU - Bathing water quality directive 2006/7/EEC, voda pripada klasi K2. Broj fekalnih bakterija u ostalim mjesecima nije veliki.

Ipak, budući da se ova pozicija nalazi milju od obale očekivala se bolja bakteriološka slika, uticaj s kopna je očigledan posebno za vrijeme kiše. U junu i julu intezivno sunčevo zračenje doprinosi dobroj bakteriološkoj slici.

Eutrofikacija

Najveća izmjerena koncentracija hlorofila a, van Bokokotorskog zaliva prema Izvještaju o stanju životne sredine za 2011.godinu, bila je izmjerena na lokaciji Ada Bojana u junu mjesecu i iznosila je 3.335 mg/m³. Rijeka Bojana znatno doprinosi obogaćivanju ovog dijela mora nanosima hranljivih soli, najveće vrijednosti zabilježene su u ljetnjim mjesecima što je

vjerovatno posledica većeg antropogenog uticaja. Ova oblast ima eumezotrofni karakter u površinskim djelovima tokom čitavog perioda ispitivanja.

Kako bi se odredio kvalitet mora, odnosno stepen eutrofikacije definisan je TRIX indeks koji predstavlja numeričku vrijednost stepena eutrofikacije priobalnih voda i koji je izražen trofičkom skalom od 0 do 10 TRIX jedinica. Gdje je trofički indeks 0 on je pokazatelj niske eutrofikacije, a indeks 10 je pokazatelj ekstremno eutrofičnog područja.

Izvan Bokotorskog zaliva najveća zabilježena vrijednost TRIX indeksa 2011.godine na crnogorskom primorju bila je na poziciji Bojana 5.57. Jasno je da rijeka doprinosi srednje dobrom trofičnom stanju u ovoj oblasti, posebno za vrijeme kiša, gdje priliv slatke vode donosi mnogo organskog materijala.

Mikrobiološki parametri

Mikrobiološki indikatori zagađenja (totalni koliformi, fekalni koliformi, E. coli i fekalne streptokoke) ispitani su sa 0.5 m morske površine u periodu od aprila do septembra 2011. godine. Najveće vrijednosti ukupnih koliformi i E. coli izmjerene na poziciji na oko 400 m od ušća Bojane u more u septembru, odnosno u maju. Na mjernom mjestu Ulcinj – Mala plaža na oko 500 m od obale izmjerene su maksimalne vrijednosti fekalnih streptokoka u septembru.

Iako stanje nije alarmantno, neophodno je obezbijediti adekvatan tretman otpadnih voda na mjestu izlivanja u more, kako bi se uticaj nanosa rijeke Bojane umanjio. Takođe, kvalitet vode na Maloj plaži u Ulcinju, za vrijeme turističke sezone, poprima nezadovoljavajući karakter.

Zemljište

Prema Izvještaju o stanju životne sredine i redovnog monitoringa Agencije za zaštitu životne sredine, na području opštine Ulcinj uzorkovanje zemljišta je izvršeno na 3 lokacije: Ulcinjsko polje (zemljište pored saobraćajnice), zemljišta oko transformatora trafostanice u Štoju i trafostanice u gradu.

Rezultati ispitivanja zagađenosti zemljišta na teritoriji Ulcinja u 2014. godini pokazuju da na lokaciji Ulcinjsko polje postoji odstupanje od norme propisane *Pravilnikom o dozvoljenim količinama opasnih i štetnih materija u zemljištu i metodama za njihovo ispitivanje* („Službeni list RCG“, br. 18/97) u pogledu sadržaja neorganskih polutanata nikla i hroma, dok je sadržaj ostalih neorganskih, kao i organskih polutanata ispod MDK normiranih Pravilnikom.

U uzorcima zemljišta uzorkovanim na lokacijama pored trafostanica sadržaj PCB je ispod granice detekcije instrumenta, kao i sadržaj dioksina i furana

Mineralne sirovine

Prema Mapi resursa koju je pripremila Ministarstvo ekonomije u avgustu 2011. godine, na teritoriji opštine Ulcinj nalaze se sljedeće mineralne sirovine:

- **Arhitektonsko-građevinski kamen** (ukrasni kamen) – Lokalitet Krute, 2 km od raskrsnice puteva Vladimir Ulcinj prema Baru, je sa rezervama oko 1.000.000 m³, a procijenjene rezerve su preko 5.000.000 m³. Ovaj kamen se koristi kao pločasti material za oblaganje unutrašnjih i spoljašnjih površina.
- **Tehničko-građevinski kamen** se eksploatare na lokaciji "Ristova Ponta", koja se nalazi 8 km sjeverno od Ulcinja. Izvedena su detaljna geološka istraživanja. Eksploatare polje obuhvata površinu od 7,91 ha. Izvršena je klasifikacija, kategorizacija i proračun rezervi sa stanjem 31.12.2003. godine. Ovjerene bilansne rezerve "B" i "C1" kategorije iznose ukupno 866.992 m³. Utvrđen je i kvalitet tehničko-gradjevinskog kamena. Druga lokacija je "Borik II", opština Ulcinj koja se nalazi na sjeveroistočnim padinama Bijele Gore u blizini Ulcinja. Eksploatare polje obuhvata površinu od 4,4 ha. Ležište je bilo u eksploatare, a stanje ovjerenih geoloških bilansnih rezervi "A", "B" i "C1" kategorije na dan 31.12.1997. godine su iznosile 322.166 m³. Kvalitet tehničko-gradjevinskog kamena je utvrđen. Treća lokacija je Darza koja se nalazi na južnim padinama Briske Gore.
- **Cementni laporac** – Donja Klezna. Procijenjene rezerve iznose oko 20.000.000 t
- **Kvarcni pijesak** se javlja samo u okolini Ulcinja u ležištima: Zoganje, Škarit i Zekova šuma. Perspektivne rezerve C2 kategorije u ležištima su: Zoganje 3.600.000 t; Škarit 2.140.000 t; Zekova šuma 1.396.000 t; Ukupno: 7.136.000 t.
- **Morska so** (60% hlora i 40% natrijuma) se dobija iz morske vode samo u Solani „Bajo Sekulić” –Ulcinj.
- **Sumporovite termomineralne vode** na području Ulcinja su jedine ovakvog tipa u Crnoj Gori. Duž ulcinjske rivijere, ove vode izvire na lokalitetima uvala Orašac, Ženska plaža (Pinješ), Stari Grad i uvala Valdanos, uglavnom duž litoralnog morskog pojasa, a većina ispod najniže linije zaplavljanja.

Biodiverzitet

Flora

Delta Bojane je najvažnija prirodna, ili polu-prirodna močvara na istočnom Mediteranu. Odlikuje se neobično raznolikim kompleksom jedinstvenih i ugroženih prirodnih i kulturnih pejzaža, staništa i vrsta.

Održava bogatstvo različitih vegetacijskih zajednica, među kojima su najistaknutije psalmo-halofitne biljne zajednice, mediteranske listopadne šume sa endemičnim skadarskim hrastom, i livade sa više vrsta orhideja koje su strogo zaštićene zakonom. Najugroženija biljna vrsta

obalnog područja u Crnoj Gori je pješčani ljiljan (*Pancretium maritimum*), koji se može pronaći samo na Velikoj plaži. Ova vrsta je nestala sa ostalih plaža u Crnoj Gori i nalazi se na nacionalnoj Crvenoj Listi. U ovom području se nalaze dvije rijetke i ugrožene biljne zajednice (*Xanthio-Cakiletum maritimae*) i (*Agropyretum mediterraneum*) među koje spadaju nadmorska morguša, slankasta solnjača, morski kotrljan. Na udaljenosti od oko 300 metara od mora, nalazi se pojas vlažnih šuma sa endemičnom podvrstom takozvanim skadarskim hrastom. Ove prirodne autohtone šume zbog uticaja mediteranske klime i sezonskog plavljenja, sadrže i zimzelene i listopadne vrste. Osim u kombinaciji sa skadarskim hrastom listopadna vrsta bjelogabić javlja se zajedno sa običnom srebrnom topolom. Ostale značajnije vrste drveća u ovom području su konopljuša, mirta, tamariks, poljski jasen, brijest, kupina te livade šafrana karakteristične po svom periodu cvjetanja krajem septembra.

Fauna

Diverzitet riba je znatno smanjen mnogim antropogenim intervencijama, kao što su: izgradnja brane na Drimu u Albaniji (što je izazvalo smanjenje otoka u Bojanu, i gubitak uzvodnih mrijestišta), izgradnja Ulcinjske solane (gubitak velikih mrijestišta u nekadašnjem zalivu), zagađenje i neprimjereno održavanje preostalih močvarnih područja i zalivskih relikata povezanih sa Port Milenom (gubitak staništa).

Uprkos ovim intervencijama, vodeni sistem delta Bojane - Skadarsko jezero je i dalje veoma važno stanište riba. Eksperti iz Albanije i Crne Gore su registrovali 143 vrste i podvrste riba, a 107 vrsta riba je zabilježeno na crnogorskoj strani (u Šaskom jezeru, Bojani i moru).

Organizacija Euronatur je dala pregled šest glavnih vodenih staništa sistema ušće Bojane - Skadarsko jezero: veliko slatkovodno jezero (Skadarsko jezero/Skutari), malo slatkovodno jezero (Šasko jezero), rijeka (Bojana), prodelta i litoralna zona mora (Jadranska obala kod ušća rijeke) i vještačko slano močvarno područje (Ulcinjaska solana).

Diverzitet vodozemaca i gmizavaca - U bari koja se nalazi u centru Štoja, u blizini školskog objekta, nalazi se stanište malog tritona. Još jedno bitno barsko stanište se nalazi u Donjem Štoju, 500 m od mora. Ova bara obiluje bujnom vegetacijom, i u njoj se nalazi i stanište velikog tritona. U istom području su takođe primjećeni i zelembać i šumska kornjača a poskok u obližnjim šumama. U žbunastoj vegetaciji u pozadini plaže zabilježen je veliki broj jedinki endemičnog guštera (*Podarcis melisellensis*). Ostrvo Ada Bojana je sa kopnom povezano mostom koji omogućava migraciju pojedinih vrsta guštera: kraški gušter, zidni gušter i zelembać. Delta Bojane predstavlja idealno stanište i za sljedeće vrste žaba: (*Rana ridibunda*) - komercijalno korišćena kao hrana i (*Rana temporaria*). Istraživanja potvrđuju da se mlade glavate kornjače mogu naći na Adi Bojani. Maja 2002. godine viđena je odrasla ženka kako ulazi u vodu, vjerovatno nakon polaganja jaja. Zna se da polažu jaja na plažama grčkih ostrva, u Libanu i Turskoj. Bila je brojna u području Mediterana, ali se sada nalazi na Crvenoj listi, kao "ugrožena".

Diverzitet ptica - Delta Bojane obuhvata značajna staništa za ptice kao što su: Ulcinjska solana, Šasko jezero, Ada Bojana, Velika plaža, Knete, ostrvo Paratuk, Ulcinjsko i Zoganjsko polje. Njen ornitološki značaj ogleda se prije svega u značajnim kolonijama gnjezdarica. Fendaci,

čaplje kašikare, male bijele čaplje, sive čaplje, gakovi, žuta čapljica, vranaci, bukavci, našli su svoje mjesto za gniježđenje u poplavnoj šumi Ade i njenim tršćacima. Adu posjećuju i pelikani, na njoj gnijezdi i kobac.

Iza dina gnijezdi noćni potrk, leganj, više vrsta barskih kokica, a ranije zijavci i ostrigari. Veliki broj drugih vrsta vodenih ptica nalazi svoje idealno hranilište na ušćima Bojane.

Slika br. 5 Noćni potrk

Ulcinjaska solana i Šaško jezero ispunjavaju standarde za upis na Ramsar listu močvara od međunarodnog značaja. Solana je na listu ušla u septembru 2019.

Ostrvo Paratuk nalazi se na rijeci Bojani, uz državnu granicu sa Albanijom. Ostrvo je najznačajnije gnjezdilište čaplji i kormorana u delti. Više od 200 parova malih bijelih čaplji, 220 parova fendaka i isto toliko vranaca, te više od 30 parova čaplji kašikara, noćnih čaplji i žutih čapljica, nekoliko parova sive čaplje, gnijezde na ovom malom ostrvu.

U delti Bojane registrovane su 3 vrste od globalnog značaja za zaštitu: kudravi pelikan (*Pelecanus crispus*), droplja (*Otis tarda*), i veliki orao klokotaš (*Aquila clanga*).

Diverzitet sisara - Istraživanja malih glodara su pokazala da je ušće Bojane sa svojim prirodnim pješčanim staništima jedinstveno "ostrvsko" stanište u Evropi. Viđen je miš humkaš, slijepe krstice, 2004. mrki medvjed, a godinu ranije dobri delfin.

Zaštićena prirodna dobra

Zaštićena područja prema nacionalnom zakonodavstvu

Uspostavljanje Nacionalne mreže zaštićenih područja prirode koju sačinjavaju postojeća i planirana područja za zaštitu, sastavni je dio politike Vlade Crne Gore koji ima za cilj da obezbijedi zaštitu svih reprezentativnih tipova staništa, ekosistema i biljnih i životinjskih vrsta.

U posljednjih nekoliko godina, ovo pitanje je postalo predmet interesovanja i drugih zvaničnih strategija i politika. Pored projekcije zaštićenih područja prirode u zoni morskog dobra, koja je utvrđena u Prostornom planu područja posebne namjene Morsko dobro Crne Gore, nacionalni sistem zaštićenih područja prirode je razmatran i kroz izradu Nacionalne strategije održivog razvoja (NSOR) u kojoj je prvi put utvrđen cilj da se poveća površina pod zaštićenim područjima prirode na 10% državne teritorije. U tom cilju su u NSOR-u istaknuta prioritarna područja za zaštitu.

U okviru saradnje sa organizacijama i institucijama iz drugih zemalja, realizovan je niz projekata kojima je priroda Crne Gore uključena u svetski sistem zaštite.

Svjetska unija za zaštitu prirode - IUCN

Misija IUCN je da utiče i pomaže društvima da štite integritet i raznolikost prirode i da osiguraju da upotreba prirodnih resursa bude ekološki održiva. IUCN je definisao međunarodno priznatu kategorizaciju zaštićenih prirodnih dobara.

Kategorija III Područje koje posjeduje jednu ili više specifičnih prirodnih ili prirodno-kulturnih karakteristika, koje je od izuzetne vrijednosti zbog svoje inherentnosti, reprezentativnih ili estetskih kvaliteta ili kulturnog značaja.

Spomenici prirode su pojedinačni prirodni elementi ili djelovi prirode (sa geomorfološkim, geološko- paleontološkim ili hidrološkim karakteristikama, primjercima iz biljnog svijeta, male botaničke ili zoološke lokacije, i ostali objekti) koji, zbog svojih specifičnih, ugroženih ili rijetkih karakteristika, koje se javljaju na toj lokaciji, imaju izuzetnu naučnu, edukativnu, kulturnu, ili estetsku vrijednost.

Kategorija IV Područje kopna i/ili vode podvrgnuto aktivnoj intervenciji, uz specifičan način upravljanja, da bi se osiguralo održavanje staništa i/ili da bi se zadovoljile potrebe pojedinih vrsta.

Kategorija V Kopneno područje, sa odgovarajućim obalnim i morski dijelom, gdje je interakcija ljudi i prirode vremenom proizvela područje drugačijeg karaktera sa značajnim estetskim, kulturnim i/ili ekološkim vrijednostima, često i sa velikim biodiverzitetom. Očuvanje integriteta ove tradicionalne interakcije je od vitalnog značaja za zaštitu, održavanje i evoluciju ovog područja.

Na osnovu Zakona o zaštiti prirode, a u skladu sa IUCN kategorizacijom zaštićenih prirodnih dobara, uspostavljeni su sljedeći režimi zaštite na području plana:

Spomenici prirode

- Plaža Valdanos (3 ha) spomenik prirode, IUCN kategorija III/V
- Velika plaža (600 ha) spomenik prirode, IUCN kategorija III/V
- Mala Ulcinjska plaža (1,5 ha) spomenik prirode, IUCN kategorija III/V

Slika br 6 Plaža Valdanos

Park prirode

- Ulcinjska solana, Park prirode, IUCN kategorija V / IV

Slika br 7 Ulcinjska solana

Predio izuzetnih odlika

- Ostrvo Stari Ulcinj, (2,5 ha), IUCN kategorija III

Primjerci i skupine biljnog svijeta

Zaštićena pojedinačna stabla i skupine, kao spomenici prirode zbog atraktivnog i markantnog izgleda, značajnih dimenzija i starosti, su sljedeći:

- Stablo hrasta medunca (*Quercus pubescens*), po jedan primjerak u Krutima i Zoganju,
- Stablo hrasta crnike (*Quercus ilex*) ispod sela Komina, pored mora sjeverno od ostrva Stari Ulcinj,
- Hrast prnar (*Quercus coccifera*), jedan primjerak ispod nekadašnjeg hotela "Jadran", kod Male plaže i skupina u Meterizima.
- „Maslinada Valdanos”

Međunarodno zaštićena područja

Emerald područja

Na teritoriji opštine Ulcinj nalaze se sledeće oblasti koje su uvrštene u EMERALD mrežu zaštićenih područja:

- 1) Rijeka Bojana, Ada Bojana, Šasko jezero i Knete (7397 ha)

Ukupno osam tipova staništa iz Rezolucije 4 i trideset tri vrste iz Rezolucije 6 Bernske Konvencije je prisutno na ovom području.

- 2) Velika plaža sa Solanom (2835 ha)

Ukupno osam tipova staništa iz Rezolucije 4 i devetnaest vrsta sa Rezolucije 6 Bernske konvencije je prisutno na ovom području.

- 3) Rumija

Površina 12.221 ha. Od toga je u opštini Ulcinj 1.916 ha.

Sedamdeset šest vrsta iz Rezolucije 6 Bernske Konvencije je prisutno na ovom području.

- **IBA (Important Bird Areas) – područja od značaja za ptice**

Na području opštine Ulcinj oblasti koje su označene kao međunarodno značajna područja za ptice (Important Bird Areas - IBA) su *Ulcinjaska solana i Šasko jezero*.

Na osnovnoj listi identifikovanih i potencijalnih IBA- međunarodno značajnih područja za ptice su: *delta Bojane i planina Rumija*.

- **IPA (Important Plant Areas) - područja od značaja za biljke**

Kao područja značajna za biljke (Important Plant Areas - IPA) u opštini Ulcinj identifikovana je *Velika plaža*.

Ramsar konvencija

Ulcinjska Solana je u septembru 2019. proglašena močvarom od međunarodnog značaja i uvrštena na Ramsar svjetsku listu močvarnih područja.

PEJZAŽI

U Opštini Ulcinj izdvojeno je nekoliko značajnih tipova pejzaža:

- Kamenite i pjeskovite plaže su karakteristične za ovaj predio. One se nalaze u uvalama otvorenim prema moru, između strmih krečnjačkih grebena i rtova. Plaže su prekrivene pijeskom ili kamenčićima različite veličine i boje (Velika plaža, Mala plaža, Valdanos, Ada Bojana)
- Pejzaž hidrofilnih šuma i žbunaste vegetacije karakteriše plavna zemljišta u Ulcinju. Obale kanala Port Milene i rijeke Bojane su pokrivene niskim šumama bijele i krte vrbe i tamariksa (*Vitacetum agni-casti*, *Vitici*, *Tamaricetum dalmaticae*), koje ih razdvajaju od pjeskovitih dina i močvarnih predjela aluvijalne ravnice Ulcinjskog polja. Posebnu notu mu daju tzv. „kalimere“ – tradicionalne ribarske kolibe proređane duž rijeke.
- Močvare (Knete) obuhvataju široku aluvijalnu ravnicu Bojane, oko Zoganjskog blata.
- Dine se nalaze na jugoistoku, blizu Velike plaže i obala Ade Bojane. Duge su 13km, i široke 400m.
- Karakteristično za brežuljke i brda zaleđa su mediteranski/submediteranski stjenoviti pejzaž izuzetno raznolike flore.
- Antropogeno poljoprivredno zemljišta karakterišu male obradive površine oivičene drvećem i grmljem. Ulcinjsko polje je značajno zbog intenzivnog razvoja poljoprivrede.
- Ulcinjska Solana je jedno od najznačajnijih gnjezdilišta i hranilišta za ptice selice u jugoistočnoj Evropi. Otkriveno je da na toj lokaciji ima 241 vrsta ptica.

Intenzivna urbanizacija i turistički razvoj su glavni uzročnici degradacije pejzaža u Ulcinju, kao što su:

- Napuštena ili zapuštena imanja,
- Nelegalna gradnja (stambeni objekti, hoteli, kampovi, vikend naselja),

- Uništavanje postojeće vegetacije (sječa i paljenje šuma),
- Negativne intervencije u pejzažu,
- Trgovinsko-uslužni objekti,
- Proizvodne hale,
- Putevi,
- Kamenolomi,
- Loše upravljanje otpadom; i
- Zagađenje.

DEMOGRAFIJA

Na osnovu Popisa iz 2011. godine, na teritoriji opštine Ulcinj živi 20.265 stanovnika (3,21% ukupnog stanovništva Crne Gore) i 5.812 domaćinstava.

Od navedenog broja stanovništva u gradskom dijelu živi 10.828 stanovnika, dok je na seoskom području 9.437 mještana.

Prema posljednjem popisu gustina naseljenosti u Ulcinju je 78,1 st/km², što je nešto manje u odnosu na prethodni popis (80 st/km²). Međutim, i dalje je iznad prosjeka u Crnoj Gori (44,9 st/km²).

Migracije stanovništva su problem sa kojim se suočava ova opština. Naime, od 2003. godine do 2011. godine, broj stanovnika se smanjio za 369. Procjena stanovništva za opštinu Ulcinj je predviđala veći broj stanovnika nego što je registrovano po posljednjem popisu.

	<i>Stanovništvo</i>	<i>Domaćinstva</i>	<i>Stanovi</i>
ULCINJ	20265	5812	15845
gradska	10828	3245	6669
ostala	9437	2567	9176
Ambula	34	8	12
Bijela Gora	54	28	55
Bojke	161	37	50
Brajše	730	174	193
Bratica	241	75	113
Briska Gora	50	16	26
Ćurke	33	13	18
Darza	135	35	41
Donja Klezna	126	33	57
Donji Štoj	1176	434	4690
Draginje	72	23	36
Fraskanjel	57	12	18
Gornja Klezna	173	37	46
Gornji Štoj	111	24	547
Kaliman	z	z	z

Kodre	1039	277	538
Kolonza	232	60	81
Kosići	301	76	91
Kravari	551	130	151
Kruče	133	52	1073
Kruta	194	66	90
Krute	534	136	208
Leskovac	78	25	25
Lisna Bore	175	41	45
Međreč	z	z	z
Mide	234	55	71
Možura	-	-	z
Pistula	393	103	127
Rastiš	365	91	129
Rec	63	23	24
Salč	-	-	z
Šas	239	63	74
Štodra	111	27	33
Sukobin	382	88	97
Sutjel	20	z	8
Sveti Đorđe	69	14	24
Ulcinj (g)	10828	3245	6669
Vladimir	767	188	236
Zoganj	397	95	138

Starosna struktura stanovništva u Ulcinju je na nivou prosjeka u Crnoj Gori. Naime, radno sposobno stanovništvo (od 15-64 godine) čini 67 % stanovništva.

Prema rezultatima Popisa iz 2011. godine, Ulcinj je, poslije Plava, opština sa najvećim brojem stanovništva bez školske spreme - 8,2%. Obrazovna struktura stanovništva u opštini Ulcinj zahtjeva dalji razvoj i unapređenje: broj osoba sa srednjoškolskim i osnovnim obrazovanjem dominira u ogromnom procentu (gotovo 75% od ukupnog broja stanovnika). Takođe, broj osoba koje nijesu završile kompletno osnovno obrazovanje (16,8%) je veći od broja onih koji su završili visokoškolsko obrazovanje (9,66%).

Starosna struktura stanovništva

Izražen proces starenja stanovništva je jedan od osnovnih efekata promjene starosno-polne strukture. Starenje populacije nije samo odlika stanovništva opštine Ulcinj. Ovo je obilježje i na nivou Crne Gore, odnosno većine opština u Crnoj Gori, a rezultat je višedecenijskih nepovoljnih demografskih kretanja i nedostatka adekvatne populacione politike, te predstavlja ozbiljan društveni i državni problem.

Podaci o starosnoj strukturi prema Popisu iz 2011. godine pokazuju da je ista vrlo slična onoj koja je na nivou Crne Gore, pri čemu oni koji su stariji od 65 godina čine 14% stanovništva, a 19% čine oni mlađi od 15 godina.

OBRAZOVANJE I ZDRAVSTVO

U obrazovnom sistemu opštine Ulcinj rade dvije srednje škole, četiri osnovne škole sa područnim odjeljenjima, Osnovna muzička škola, a u sklopu JPU „Solidarnost“ radi vrtić sa četiri radne jedinice, kao i jedan privatni vrtić.

U opštini Ulcinj zdravstvena zaštita je organizovana na primarnom nivou; na ovom nivou zdravstvenu zaštitu provode - izabrani doktori (osam timova za odrasle, tri za djecu i četiri za žene), izabrani stomatolozi, domovi zdravlja, hitna medicinska pomoć, zdravstvene ustanove specifične zdravstvene zaštite - zaposlenih i sportista i apoteke.

Centralna institucija u tom smislu je JZU Dom zdravlja Ulcinj, u okviru koga funkcionišu sljedeće organizacione jedinice: zdravstvena stanica, zdravstveni punkt, PZU Specijalistička ambulanta i PZU Opšta stomatološka ambulanta i apoteka.

U okviru centralnog objekta se nalaze porodilište koje bez obzira na kvalitet medicinskog osoblja ne može da odgovori na realne medicinsko-akušerske potrebe u opštini.

U okviru Doma zdravlja radi Hitna medicinska pomoć kao jedinica Zavoda HMP Podgorica. Druga zdravstvena stanica se nalazi u Anamalskom području u Vladimiru, u kojem takođe postoji apoteka.

U Domu zdravlja je zaposlen medicinski kadar sljedećeg obrazovnog profila: 21 radnik sa visokom stručnom spremom, 4 radnika sa višom stručnom spremom i 42 radnika sa srednjom stručnom spremom.

Na teritoriji opštine rade tri Montefarmove i šest privatnih apoteka; tokom ljetnjih mjeseci i glavne turističke sezone, broj apoteka može da varira (otvaraju se neke nove).

Prema zvaničnim podacima obaveznim zdravstvenim osiguranjem u opštini Ulcinj je pokriveno 20.707 lica (nosioca osiguranja i članova porodice).

KULTURNO NASLJEĐE

Zaštićeni spomenici kulture

Kulturnu baštinu ovog područja u prvom redu reprezentuju nepokretna kulturna dobra (zaštićeni spomenici kulture). Na području Ulcinjske opštine ukupno je, u skladu sa Zakonom o zaštiti spomenika kulture Crne Gore, registrovano 10 nepokretnih spomenika kulture, i to pet sakralnih objekata, dva profana objekta, dvije urbane cjeline od kojih je jedna napuštena i jedan arheološki

lokalitet. Dva spomenika kulture - kulturna dobra su svrstana u prvu kategoriju, jedan u drugu i sedam u treću kategoriju zaštite.

I ***kategorija***

1. Stari grad Ulcinj, potiče iz ilirsko – grčko – turskog perioda

Slika br 8 Stari grad Ulcinj

2. Srednjevjekovni grad Svač, Vladimir, urbana cjelina iz VIII vijeka

II ***kategorija***

3. Crkva – Džamija, nastala u XIV – XVI vijeku kao crkva, zatim džamija, a danas je u objektu arheološki muzej Ulcinja

III ***kategorija***

4. Saborna crkva sv. Nikole, zidana 1890. godine
5. Sahat kula, Podgrađe, nastala u XVIII vijeku
6. Pašina džamija, iz doba turske vladavine
7. Pašina kuća s tavanicom u duborezu, Podgrađe, Ulcinj, građena 1718. godine
8. Glavna džamija zvana “Namazjah”, zidana 1728. godine
9. Kruče - arheološki lokalitet, nastao u IV vijeku
10. Crkva sv. Nikole pod Bijelom Gorom, zidana je 1869. godine

Slika br 9 Pašina džamija

Prvo naselje na mjestu današnjeg starog grada Ulcinja formirano je krajem V ili početkom IV vijeka stare ere. Od prvog vijeka nove Ulcinj se razvija kao rimski grad, da bi nastavio da živi tokom ranog hrišćanstva, ranog i punog srednjeg vijeka do naših dana. Ostaci arhitekture potiču gotovo iz svih vremena njegovog života, mada osnovna obilježja potiču iz vladavine Mlečana i Turaka. Grad je opasan bedemima sa dvije kapije i gradskom tvrđavom - citadelom. Stambena arhitektura uglavnom nosi pečat turske dominacije. U gradu se razaznaju tragovi nekoliko sakralnih objekata, od kojih je najznačajnija crkva u gornjem dijelu grada podignuta na početku XVI vijeka, kasnije pretvorena u džamiju, a danas služi za smještaj arheološkog muzeja Starog grada.

Davno napušteni, utvrđeni grad Svač, smješten na obali Šaskog jezera, u blizini Vladimira. Arheološka istraživanja pokazala da je naselje na ovom mjestu formirano već u VII – VIII vijeku. Grad je pripadao Mlečanima i Turcima, a već od 1610. godine nalazi se u ruševinama i napušten je. Unutar zidina razaznaju se objekti stambenog, vojnog i ekonomskog karaktera i djelimično sačuvana katedralna crkva sv. Jovana. Izvan grada, u njegovom podgrađu nalazi se nekoliko sakralnih objekata u ruševinama od kojih je najznačajnija gotička crkva sv. Marije.

Crkva – Džamija u Ulcinju predstavlja, kulturno dobro (spomenik kulture) II kategorije. Podignuta kao crkva sv. Marije u 13 ili 14 vijeku a obnovljena 1510. godine. U džamiju je pretvorena 1571 godine, nakon pada Ulcinja pod Tursku vlast. Danas je objekat saniran i u njemu je smješten Arheološki muzej.

Slika br 10 Crkva džamija

Spomenici III kategorije, odnosno nepokretna kulturna dobra od lokalnog značaja su Sahat kula locirana u Podgrađu, nastala u XVIII vijeku, Kručice - arheološki lokalitet, nastao u IV vijeku, te slijedeći sakralni objekti: Saborna crkva sv. Nikole, zidana 1890. godine, Pašina džamija, podignuta 1719. godine, Glavna džamija zvana "Namazjah", zidana 1728. godine, te Crkva sv. Nikole pod Bijelom Gorom, zidana je 1869. godine.

Za očekivati je da će primjenom Zakona o kulturnim dobrima, te revalorizacijom kulturne baštine na teritoriji opštine Ulcinj doći do povećanja broja kulturnih dobara koja su od lokalnog značaja.

EKONOMIJA

Značajno je istaći da opština Ulcinj radi na **uspostavljanju privrednih zona** i to: Kodre, Briska Gora, Vladimir, Šas, Sv. Đorđe, Bjela Gora, Solana, Zoganje, Servisna zona - Ulcinjsko polje.

ZAPOSLENOST

Od ukupnog broja stanovnika u opštini Ulcinj 31% predstavlja aktivni dio. Poljoprivredno stanovništvo sa 7.8% čini značajan dio aktivnog stanovništva (na nivou Crne Gore taj procenat je 2.5).

Ukupno je u opštini Ulcinj zaposleno 4.848 stanovnika (odnosno 24,33% ukupnog broja stanovnika ili preko 78% aktivnog stanovništva); žene učestvuju sa jednom trećinom u ukupnom broju zaposlenih. Najveći broj zaposlenih je u turizmu (primarno hoteli i restorani - 17,5%) i u trgovini na veliko i malo (14%).

Posmatrajući u vremenskom kontekstu, broj aktivnih stanovnika, odnosno broj novozaposlenih bilježi konstantan pad što je posljedica depopulacije i migracija stanovništva (na primjer, u periodu između dva popisa (2003. i 2011.), ovaj broj je smanjen za 1.454 stanovnika)

Prema podacima Zavoda za zapošljavanje za 2014. godinu, broj nezaposlenih u opštini Ulcinj je bio 1200. Od tog broja, 510 su bile žene. Što se obrazovne stukture nezaposlenih tiče najveći dio nezaposlenih (848) je od I do V stepena stručne spreme.

Negativan trend u broju zaposlenih u opštini Ulcinj su uzrokovani nezavršenom tranzicijom i lošom privatizacijom velikih privrednih subjekata. Nosioci privrednih aktivnosti su ugašeni ili rade sa znatno manje kapaciteta i zapošljavaju znatno manji broj radnika nego u ranijem periodu. Stopa nezaposlenosti u opštini Ulcinj je znatno veća nego prosječna stopa nezaposlenosti za primorski region koja iznosi 11,47% za 2013 godinu.

TURIZAM

Turizam kao najveći (privredni) potencijal opštine Ulcinj u velikoj mjeri je odredio i privredni profil ove opštine. Naime, privredna aktivnost u opštini je zavisna od trajanja sezone, s obzirom da je 17,5 % populacije zaposleno u oblasti turizma, a oko 90% domaćinstava nude smještaj u privatnom aranžmanu.

Upravo iz tog razloga, gotovo cjelokupna privreda ovog grada se oslanja na turizam i uglavnom su zastupljena preduzeća čija je djelatnost turizam i trgovina na veliko i malo. Trenutno je na teritoriji opštine Ulcinj registrovano 911 preduzeća, među kojima su najviše zastupljene trgovine na veliko i malo, popravke motornih vozila i motocikala (44%), preduzeća za pružanje usluga smještaja i hrane (18%) i saobraćaj i skladištenje (11%).

Ulcinj je prema broju preduzeća (pravnih subjekata) u samom vrhu u Crnoj Gori. Najveći dio preduzeća su mikro, a manji dio su mala preduzeća. Od ukupnog broja pravnih subjekata u opštini Ulcinj, žene su vlasnici njih 52 (što predstavlja 5,7% od ukupnog broja).

U 2013. godini ulcinjsku opštinu je posjetilo 139.019 turista koji su ostvarili 1.009.606 noćenja. Ovaj broj je na nivou prethodne godine i nešto viši od prethodnih godina. Broj stranih turista koji posjećuju ovo područje daleko nadmašuje domaće turiste (81%).

Gore prikazani podaci se odnose samo na registrovane turiste. Oni se ne slažu u potpunosti sa realnim stanjem. Isto se odnosi i na smještajne kapacitete u privatnom smještaju, za koje se procjenjuju da iznose preko 80.000 kreveta.

Prema podacima Poreske uprave, struktura prihoda po djelatnostima u opštini Ulcinj pokazuje da je najvećio udio pripao trgovini na veliko i malo (59%), pa onda hotelima i restoranima (14%). Ostale privredne djelatnosti su daleko slabije zastupljene.

POLJOPRIVREDA

Pored turizma, značajan potencijal Ulcinja čini poljoprivreda. S tim u vezi, značajna je proizvodnja subtropskog bilja, kao što su masline, mandarine, limun, ljekovito bilje, cvijeće...

Poljoprivrednom djelatnošću, kao osnovnom i sekundarnom djelatnošću, se bavi oko 1.900 domaćinstava.

Primarne djelatnosti ruralnog stanovništva su:

- uzgoj ranog povrća (plastičarska proizvodnja) na oko 50 ha, te uzgoj povrća na otvorenom prostoru (uglavnom paradajz, paprika, krompir, lubenica i dr.) na oko 1000 ha;
- stočarstvo, sa oko 3.000 muznih grla goveda, oko 7.000 ovaca, 30.000 živine, koze, svinje i dr.
- Pčelarstvo, sa oko 3.000 košnica;
- voćarska proizvodnja, uglavnom uzgoj:
  - agruma 250.000 stabala (500 ha);
  - masline: stari zasad 80.000-86.000 stabala ili 300 ha i novi zasadi 40.000-50.000 stabala ili 150 ha;
  - ostalo voće (smokve, nar, kivi i dr.) na oko 250 ha;
- vinogradarska proizvodnja ukupno oko 95 ha;
- žitarice i krmno bilje se uzgaja na oko 1500 ha.

SAOBRAĆAJ

Opština Ulcinj ima konkurentne prednosti kada je riječ o infrastrukturnoj dostupnosti. Ulcinj se nalazi na dvije od nekoliko dominantnih osovina u razvojnim koridorima.

Nalazi se na južnom longitudinalnom pravcu duž Primorja. Naime, teritorijom opštine Ulcinj od granice sa opštinom Bar do Sukobina, graničnog prelaza prema Albaniji prolazi magistralni putni pravac (E 851, E752, M 2.4) Bar – Ulcinj - Skadar (Albanija). Ovaj putni pravac povezuje područje Ulcinja i sa ostalim djelovima crnogorskog primorja i dalje sa Hrvatskom, a preko Bara (Đurmana) ostvaruje se veza Podgoricom, ostalim djelovima Crne Gore i sa Srednjom Evropom.

Ulcinj je na istočnom transverzalnog pravcu povezan preko Bara, Podgorice i Bijelog Polja sa Srbijom. Otvaranjem tunela kroz Sozinu rastojanje između Ulcinja i glavnog grada Podgorice je smanjeno na samo 75 km.

Regionalni put R 16 vodi od naselja Vladimir u opštini Ulcinj, preko Ostrosa i drugih naselja u priobalju Skadarskog jezera, do Virpazara u opštini Bar.

Ukupna dužina lokalnih puteva u opštini Ulcinj iznosi 211,7 km, od čega su 141,2 km kategorisani, a 70,5 km nekategorisani. Lokalni putevi su uglavnom u dobrom stanju i redovno se održavaju.

Saobraćaj u samom gradu Ulcinju je opterećen; većina raskrsnica u centru grada je opterećenija od ostalih raskrsnica na magistralnom putu M-2.4 Petrovac-Bar-Ulcinj. U pogledu strukture saobraćajnog toka, na svim raskrsnicama se uočava da je učešće putničkih automobila dominantno (74 - 90% u ukupnom toku prosječno u satu). Učešće bicikala na svim posmatranim raskrsnicama je veoma malo (uglavnom ispod 1%), dok je učešće motocikala nešto veće (do 3,15% u ukupnom toku).

Ulcinj ima autobusku stanicu iz koje ide veliki broj redovnih linija, a tokom sezone se broj linija znatno povećava. U Ulcinju funkcioniše prigradski saobraćaj, kojim se obezbeđuje povezanost sela i okoline sa gradskim jezgrom. Registrovani taksi prevoznici su deo saobraćajne infrastrukture i podrške prevozu u Ulcinju.

Aerodrom - letište Ulcinj ima travnatu stazu dužine 760 m i koristi se za sportske aktivnosti i poljoprivrednu avijaciju. Ograničenje lokacije aerodroma je blizina državne granice.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Komunalne usluge u opštini Ulcinj, kao i u ostalim crnogorskim opštinama, obavljaju preduzeća čiji su osnivači lokalne samouprave. Iako je infrastruktura zastarjela, nove investicije koje preduzima lokalna samouprava, značajno doprinose razvoju komunalne infrastrukture. Brz razvoj turizma predstavlja veliki pritisak na zalihe pijaće vode, na zemljište i podzemne vode, zbog ispuštanja kanalizacionih voda i produkcije otpada.

Potrošnja vode je već velika, posebno u toku ljeta kad su rezerve vode na niskom nivou. Rješenje za dugoročnu snabdjevenost vodom je jedan od uslova za razvoj održivog turizma, koji se neodložno mora ispuniti.

Vodovodni sistem

Ukupni vodovodni sistem čine 3 izvorišta sa 6 prekidnih komora te 3 crpne stanice na izvorištima. Vodovodni sistemi su: a) vodovodni sistem "Ulcinj": koji obuhvata vodosnabdijevanje gradskog područja, turističkih naselja te dijela seoskog područja, b) vodovodni sistem "Krute" i c) vodovodni sistem "Vladimir" koji objezbjeđuje snabdijevanje Vladimira i okolnih sela.

Dužina vodovodne mreže u Ulcinju je 280 km, odnosno 71 stanovnik na km cjevovoda, što govori o velikoj razućenosti sistema (u većim gradovima taj specifični pokazatelj je oko 500÷750 stanovnika na km).

Zastupljenost po vrsti materijala od kojih su sagrađene vodovodne cijevi je sljedeći: AC 71.23%, Č 23.16%, PE 4%. Primarni cjevovod je izgrađen u periodu od 1958 do 2004 godine.

Kapacitet sopstvenih izvora iznosi 280-500 l/s. Ovom vodovodnom mrežom je pokriveno 74% domaćinstava i ukupan broj priključaka je 8.665, od čega je 5.700 na gradskom području.

Složenost ulcinjskog vodovodnog sistema je posljedica razućenosti područja konzuma, kao i poznate disporporcije u potražnji vode tokom godine. Ovo uzrokuje funkcionisanje vodosnabdijevanja u dva izražena režima rada, ljetnjeg i zimskog. U toku zimskog režima rada, potrebe u vodosnabdijevanju pokrivaju izvori koji se nalaze na području ulcinjske opštine:

Brajše, Mide, Kaliman, Klezna i Salč. Kapacitet ovih izvora potpuno zadovoljava potrebe stanovništva u ovim mjesecima.

U ljetnjem periodu, zbog drastičnog smanjenja izdašnosti izvorišta u primorskom dijelu opštine, kao i značajnog povećanja potrošnje vode, u sistem se uključuju dodatne količine vode iz izvorišta u zaleđu: Lisna Bori i Fraskanjel. Vrijeme aktiviranja ovih izvorišta zavisi od hidrološke godine i početka turističke sezone, ali je najčešće traje od juna do oktobra.

Dodatna količina vode zavisi od potreba i mogućnosti sistema i kreće se od 30 l/s do maksimalnih 120 l/s. U ljetnjem režimu, ukupna količina vode u priobalnim izvorima iznosi oko 220 l/s, pa je ukupno raspoloživa količina vode u vodovodnom sistemu oko 350 l/s.

S obzirom na izražene potrebe u vodi tokom ljeta, limitirane količine vode, stanja postrojenja i distributivne mreže, najveći problemi u vodosnabdijevanju izraženi su tokom ljetnjih mjeseci. Takođe, problemi su vezani i za kapacitet izvorišta, sigurnosti zahvata vode na njima, stanja ispravnosti magistralnih i tranzitnih cijevovoda i opreme na njima, a posebno od razvoja i stanja distributivne mreže.

Na kraju, važno je naglasiti da je onedavno opština Ulcinj ušla u sistem Regionalnog vodovoda za primorje.

Kanalizacioni sistem

Cjevovod fekalne kanalizacije čine: primarna kanalizaciona mreža (kolektori), sekundarna kanalizaciona mreža i podmorski ispusti.

Fekalnu kanalizaciju Ulcinja čine dva sistema: a) kanalizacioni sistem Ulcinj Grad i b) kanalizacioni sistem Ulcinj Velika plaža. Primarna i sekundarna mreža su izgrađene u periodu od 1960. godine do 2005. godine. Izgrađene su od različitih materijala: azbest cementa, betona, keramike i PVC. Ukupna dužina mreže je 36.077 metara.

Izgrađena su dva podmorska ispusta: a) ispust ispod Hotela «Galeb», cijevi su PEHD 0350/3.14 dubine 1500m i b) ispust na Velikoj plaži, cijevi su PEHD0450/26,7 dužine 1165m.

Ukupne količine otpadnih voda su 23,55 l/s, od čega 85% proizvode domaćinstva, a ostalo industrija. Instalirani kapaciteti pumpi su 270 l/s.13. Elementi sistema za prečišćavanje otpadnih voda su: a) Crpna stanica Pristan: je kružne osnove prečnika 4.10 m i visine 6.80 m; zidovi i dno su od armiranog betona. Objekat je sagrađen 1988. godine i zapremina mu je $V=90$ m³.; b) objekat uređaja za prečišćavanje Pinješ, koji je površine cca 60m². Visina objekta je 3,3m, a u njemu su smještene grube i fine rešetke. Objekat je sagrađen 1988. godine, a konstrukcija je zidana od blokova sa AB serklažima i ravnom betonskom pločom; c) Objekat uređaja za prečišćavanje Đerani: površine 74m², visine od 2.64 do 3.29 m. Sredinom objekta je kanal za grubu i finu rešetku. Objekat je sagrađen 1991 godine, uglavnom od betonske ploče dok je krovna konstrukcija AB ploča i d) objekat crpne stanice Đerani: koji je bunarskog tipa u osnovi 5,5x6,40m, sa zidovima od armiranog betona. Ovaj objekat ukupne zapremine 134m³ je sagrađen 1991. godine.

Trenutno je u izradi Glavni projekat za izgradnju 14,5 km kanalizacione mreže u naseljima Kodre, Totoši, Bijela Gora i Donja Bratica. Finansiranje projekta je predviđen tehničkim opisom Finansijskog aranžmana „Otpadne vode i vodosnabdijevanje u Crnoj Gori“ potpisanog između Evropske investicione banke i Države Crne Gore u vrijednosti od 5,5 mil eura.

Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i pojedinih segmenta kanalizacione infrastrukture na teritoriji opštine je takođe planirana. Budući da se radi o osjetljivom području, Studijom je razmatrana izgradnja uređaja sa tercijskim sistemom prečišćavanja. Lokacija postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda predviđena je na području Ulcinjskog polja. S obzirom na visok nivo prečišćavanja koji se zahtijeva, izgradnja postrojenja u Ulcinju predstavlja skupu investiciju zbog čega je predviđena fazna izgradnja postrojenja. Saglasno Studiji, vrijednost investicije za fazu I je 19,8 miliona €. Početak Faza II je predviđen za 2021. godinu.

MACRIT

IDENTIFIKACIJA PODRUČJA ZA KOJA POSTOJI MOGUĆNOST DA BUDU IZLOŽENE ZNAČAJNOM RIZIKU

Osnovni prirodni faktori rizika na području opštine Ulcinj su zemljotresi i poplave.

Rizik kao što je zemljotres predstavlja rizik visokog inteziteta, ali kratkog trajanja. Slično, efekti klimatskih promjena mogu biti bujice, koje dovode do klizišta, koje su takođe visokog inteziteta i kratkog trajanja u prirodi.

Sa inženjersko geološkog aspekta nestabilne terene u Ulcinju predstavljaju:

- Uzak pojas krečnjačkih stijena duž obale mora (zbog njihovih morfoloških karakteristika i mogućnosti pojave erozije izazvane radom talasa)
- Nestabilne padine izgrađene od flišnih glinenih naslaga;
- Pojas zemlje blizu rijeke Bojane (koji je pretrpio trajna oštećenja tla nakon zemljotresa uslijed likvifikacije, smiravanja tla i pukotina)
- Pjeskoviti tereni duž Velike plaže sa visokim nivoom podzemnih voda, koji se povremeno pretvaraju u močvarne predjele. Uslijed zemljotresa, ovaj teren je podložan likvifikaciji
- Nepovoljni tereni su locirani u području oko Bojane i Solane i u krečnjačkim terenima sa izrazito strmim padinama: Menureču, Salču, Leskovcu, Zoganju, Gornjem Štoju, Rastišu, Sv. Đornu. Oni su predstavljeni zamočvarenim i poplavnim površinama, nagibom terena preko 30%, nestabilnim geološkim slojem (zone uz rijeku Bojanu), vrednim kvalitetnim šumama, zonama zaštite prirode, prostorima ekscesivne erozije i karakteriše ih 9° MCS.

Na lokacijama na kojima se planiraju turistički kapaciteti biće uništena staništa biljnih i životinjskih vrsta. Ovo je ozbiljnije za životinjske vrste sa malom mobilnošću i za biljne vrste. U nekim slučajevima, u blizini ne postoji odgovarajuće stanište za vrste koje će biti u mogućnosti da migriraju.

Ključni uticaji planskih rješenja su uticaji na biodiverzitet, koji mogu biti *direktni* kroz uništenje staništa i redukciju veličine populacija, kao i *indirektni* kroz promjenu u mreži ishrane. Područja izložena značajnom riziku su: *Briska gora i Šasko jezero, Velika plaža i Ada Bojana, Ulcinjska Solana.*

Područja koja će biti izložena značajnom riziku uslijed planirane izgradnje hotela i potencijalne izgradnje golf terena je Briska gora u neposrednoj blizini Šaskog jezera. koje predstavlja važnu tačku za migraciju ptica. Jezero je važno područje i za mrijest riba i ishranu vodenih ptica. Tokom plavljenja, globalno ugroženi dalmatinski pelikan se hrani u plitkoj vodi jezera. Područje je identifikovano i kao Emerald i IBA (Important Birds Area) a ispunjava i kriterijume za stavljanje na listu Ramsar područja.

Planirani hotelski smještaji, potencijalni golf teren i marina na području Velike plaže i Ade Bojane predstavljaju opasnost za smanjenje staništa koja su veoma važna za zaštitu, do veličina u kojima se ne mogu održati niti pružiti odgovarajuće uslove za život ugroženim vrstama.

Područja su identifikovana kao Emerald (budući Natura 2000) sajтови i ovaj stepen zaštite može doći u pitanje izgradnjom planiranih sadržaja.

U Izvještaju o stanju životne sredine za 2011.godinu Agencije za zaštitu životne sredine navodi se da "zbog svih vrijednosti koje nosi ispitivano područje svakako treba razmišljati o pokretanju inicijative i postupka stavljanja pod zaštitu (rezervat prirode) najočuvanijeg dijela Ade Bojane kao i poslednje trećine Velike plaže"

Izgradnjom marine u Port Mileni moglo bi biti uništeno veoma važno područje za mriješćenje morske ribe i pogoršani već uveliko degadirani uslovi životne sredine.

Solana predstavlja veoma važno područje za ptice, kako za gniježđenje i zimovanje, tako i kao odmorište tokom njihove seobe ka Africi i obrnuto. PUP-om je predviđena rekonstrukcija i modernizacija fabrike soli, kao i izgradnja turističkih kapaciteta. Ove aktivnosti bi mogle imati negativan uticaj na pomenuti park prirode, ali uticaj može biti smanjen predviđenim mjerama (modernizacija fabrike vodi ka smanjenju prostora koji trenutno zauzima, turistički kapaciteti biće uklopljeni u postojeći ambijent i za njihovu izgradnju će se koristiti prirodni materijali). Aktivnosti koje su predviđene PUP-om podložne su promjenama u zavisnosti od prihvaćenih predloga iz rezultata Studije zaštite područja Ulcinjska solane.

POSTOJEĆI PROBLEMI U ŽIVOTNOJ SREDINI

Delta Bojane je jedan od rijetkih primjera u Evropi gdje su prirodni procesi u delti rijeke ostali neporemijenjeni. Iako su urađene značajne intervencije od strane čovjeka – prvenstveno izgradnja brane na Drimu, Ulcinjske solane i nasipa duž rijeke Bojane – i dalje se javlja regularno plavljenje u plavnoj zoni, rijeka donosi dovoljno sedimenata, odvijaju se procesi obalne erozije i taloženja sedimenata. Kao rezultat, delta kao cjelina i svi njeni sastavni biotopi su sačuvali njihovu ekološku funkcionalnost do veoma visokog stepena.

Najbolji dokaz ovoga je prisustvo velikog broja divljih životinjskih vrsta, među njima globalno ugroženih vrsta ptica, kao i velikih kopnenih i vodenih mesoždera. U isto vrijeme delta Bojana je bila kultivisani predio mnogo stotina godina, i danas je jedan od svega nekoliko preostalih poluotvorenih pejzaža u Evropi. Predstavlja jedinstvenu vrstu pejzaža nastalog međusobnim djelovanjem ljudi i prirode.

Ipak, i pored povoljnog stanja kvaliteta životne i prirodne sredine mogu se prepoznati određeni problemi. Kao najizrazitiji postojeći ekološki problemi u na području plana mogu se izdvojiti sledeće pojave i procesi:

Biodiverzitet

Prirodne šume koje izgrađuju skadarski hrast, bijeli grab, poljski jasen i bijela topola, trpe različite uticaje čovjeka, kao što su: izgradnja turističkih naselja, privatnih kuća, kampova, razvoj poljoprivrede.

Dalje usitnjavanje plavnih šuma, izgradnjom vikendica ili drugim vidovima nekontrolisanog razvoja, te nelegalna sječa i požari mogu brzo pogoršati trenutno stanje veoma važne populacije zlatnog šakala (*Canis aureus*).

Populacije vodozemaca i gmizavaca opadaju jer zbog izgradnje dolazi do smanjenja površine vlažnih staništa kao što su močvare, zajednice šaševa, mala jezera.

Broj gmizavaca se smanjuje uslijed fragmentacije staništa putevima, zato što često stradaju prelazeći put slijedeći prirodne migracije prilikom parenja i hibernacije, tokom proljeća i jeseni.

Na Solani i okolnim močvarama registrovano je smanjenje populacije ptica, koje je uzrokovano plavljenjem bazena, uznemiravanjem od strane radnika u Solani, uznemiravanjem od strane ovaca i krava sa susjednih pašnjaka.

Ilegalna gradnja u zaleđu Velike plaže je glavni faktor uništenja staništa, degradacije i urbanizacije prirodnog predjela i zagađenja koje se javlja kao propratni efekat.

Važna područja za odmaranje i hranjenje nekih ptica, na primjer fendaka (*Phalacrocorax pygmaeus*), kao što je manje ušće Bojane, nedavno je smanjeno zbog nove izgradnje.

Ilegalan lov, posebno van sezone, predstavlja veliku opasnost po biodiverzitet ušća Bojane. Lovci se voze putevima uz plažu koristeći male autobuse i džipove oštećujući pri tom veoma osjetljivu vegetaciju. Ova oštećenja takođe doprinose degradaciji i eroziji pješćanih sprudova.

Močvarna područja sve više gube ulogu područja važnog za gniježdenja ptica i odmaranje migratornih vrsta. Patke su takođe skoro izumrle i nemaju sigurno mjesto za razmnožavanje.

Diverzitet riba je znatno smanjen mnogim antropogenim intervencijama, kao što su: izgradnja brane na Drimu u Albaniji (što je izazvalo smanjenje otoka u Bojanu, i gubitak uzvodnih mrijestilišta), izgradnja Ulcinjske solane (gubitak velikih mrijestilišta u nekadašnjem zalivu), zagađenje i neprimjereno održavanje preostalih močvarnih područja i zalivskih relikata povezanih sa Port Milenom (gubitak staništa).

Upotreba eksploziva za ribolov je uočena kao česta pojava na različitim mjestima i to predstavlja uobičajenu praksu.

Izvjestaji različitih eksperata ukazuju da su pojedine vrste ribe već izčezle, kao je jesetra. Ovo će imati dugoročni uticaj na ekonomiju regiona jer je jesetra važna komercijalna vrsta ribe.

Na Velikoj Plaži su registrovane ilegalne jame za eksploataciju pijeska. Neke od njih se nalaze u poručjima koja imaju veliki značaj za zaštitu. Ove jame uništavaju prirodna staništa.

Kao zaključak, očekuje se da će biodiverzitet na području opštine Ulcinj biti izložen znatnom negativnom uticaju izgradnjom planiranih turističkih kapaciteta i trebalo bi primjeniti princip predostrožnosti. Uticaj na biodiverzitet bi se mogao osjetiti i na međunarodnom nivou, kroz uticaj na prostiranje močvarnih staništa i na migratorne obrasce ptica u delte Bojane, i stoga će se odraziti na značaj IBA područja i prekograničnog Nacionalnog parka.

Otpadne vode

Prema popisu iz 2003. godine manje od polovine stalno naseljenog stanovništva je bio priključeno na gradski kanalizacioni sistem. Kanalizaciona mreža postoji samo u gradu Ulcinju i prigradskim naseljima, a i ona je mješovitog tipa i njome se vrši odvod otpadnih voda i kišnice, tako da postojeći sistemi često budu poplavljeni za vrijeme kišne sezone. Na prostoru opštine Ulcinj trenutno ne postoje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda. Sakupljene otpadne vode se prepumpavaju u more bez njihovog prethodnog tretmana.

U naseljima van gradskog područja, nema kanalizacione mreže ili postrojenja za tretman pa se ispusť otpadnih voda vrši direktno u septičke jame ili obližnje vodne tokove.

Problem predstavljaju septičke jame u karstnim terenima gdje je veoma brz protok podzemnih voda u koje mogu dospeti neprečišćene otpadne vode i proširiti zagađenje velikom brzinom. Port Milena i drugi vodni tokovi (posebno kanal Donja Bratica) suočavaju se sa značajnim zagađenjima životne sredine usljed ispusta otpadnih voda sa susjednih imanja i hotela. Veliki broj vikendica u Donjem Štoju može da vrši ispusť otpadnih voda u kanal Port Milena.

Otpad

Postojeće prakse upravljanja čvrstim otpadom nisu u potpunosti zadovoljavajuće, te tako ugrožavaju ljudsko zdravlje i životnu sredinu. Dio komunalnog otpada se odvozi na deponiju u Možuri, no u ruralnim predjelima sistem sakupljanja otpada ili je jako slabo organizovan, ili nije u opšte. Ne postoji sistem za selekciju otpada i njegov tretman.

Evidentno je da je postojeći sistem za sakupljanje otpada neadekvatan jer postoje velike količine komunalnog otpada duž puteva na nekoliko lokacija u cijeloj opštini. Ovakva situacija je najvjerovatnije posljedica nelegalnog odlaganja otpada, nedovoljno kapaciteta postojećih kontejnera za otpad (ili nedostatak kontejnera za razvrstavanje otpada) i/ili nedovoljno često sakupljanje otpada.

Postoji dosta divljih deponija na teritoriji Ulcinja i to najčešće sa građevinskim otpadom i šutom.

SPRJEČAVANJE NEGATIVNOG UTICAJA KLIMATSKIH PROMJENA

Glavni uzroci promjena vrijednosti klimatskih parametara su energetika, industrijski procesi, upotreba rastvarača, poljoprivreda, promjena korišćenja zemljišta u šumarstvu, kao i upravljanje otpadom. Svi ovi segmenti privrede su glavni izvori i ponori emisija direktnih GHG.

Promjene klime se direktno odražavaju na promjene u biodiverzitetu, u vodnim resursima, poljoprivredi, šumarstvu, obalnom području i naravno na ljudsko zdravlje. S obzirom da na području ulcinjske opštine ne postoje značajniji emiteri GHG, tako ne možemo ni govoriti o klimatskim promjenama lokalnog tipa. Budući da ovo područje pripada mediteranskom regionu, gdje su posljedice mijenjanja klimatskih parametara već veoma evidentne, nijesmo ni mi pošteđeni određenih promjena.

Rezultati istraživanja morskog biodiverziteta su pokazali prisustvo vrsta koje su nove za ovo područje, a karakteristične su za toplija mora, što nam može biti signal da se neke promjene dešavaju i u lokalnom akvatorijumu.

Na nivou države, problemom klimatskih promjena su se bavile institucije i eksperti iz različitih oblasti tokom izrade dokumenata: Prvi i Drugi nacionalni izvještaj Crne Gore o klimatskim promjenama prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (UNFCCC), kao i tokom izrade Nacionalne strategije integralnog upravljanja obalnim područjem (CAMP). Pitanje klimatskih promjena je sastavni je dio i godišnjeg izvještaja Informacije o stanju životne sredine Crne Gore koji realizuje Agencija za zaštitu prirode i životne sredine. U okviru navedenih dokumenata, uzroci i posljedice klimatskih promjena su sagledani uglavnom na regionalnom, ali i na većem - državnom nivou.

Za teritoriju ulcinjske opštine bitno je naglasiti veliku osjetljivost na poplave koje nastaju kao posljedica klimatskih promjena. Može se još izdvojiti osjetljivost na požare koji su posljedica veoma toplih, tj. žarkih i dugotrajnih sušnih perioda tokom ljeta. Efekat klimatskih promjena koji se ogleda u pojavljivanju velikih kratkotrajnih pljuskova i velike količine nadošle vode može izazvati efekat plavljenja usljed neodržavanja riječnih tokova i drugih odvoda atmosfere vode. Radi se o vodotocima čiji režim protoka karakteriše velika amplituda proticaja i vodostaja, što se manifestuje dugim malovodnim periodom i odsustvom protoka, kao i kratkotrajnim velikim proticajima, obilnih padavina. Ekstremne padavine uslovljavaju izlivanja vode iz korita ovih tokova i izazivaju poplave lokalnog karaktera. Ove poplave ulaze u kategoriju naglih poplava (flash floods), a karakteriše ih brzi poplavni talas, čiji je odziv do 6 sati, od pojave intenzivnih padavina

Mjere ublažavanja klimatskih promjena na lokalnom nivou

Kao mjere predostrožnosti i ublažavanja posljedica izazvanih promjenom klime mogu se predložiti aktivnosti:

1. jačanje mreže mjernih stanica za monitoring hidrologije i meteorologije u Crnoj Gori, bolja opremljenost institucija u cilju sakupljanja i obrade hidrografskih podataka, kao i bolja razmjena sakupljenih podataka;
2. analiziranje velikih voda na vodotocima na crnogorskom primorju;
3. mapiranje površina ugroženih od velikih voda, te sagledavanje mogućnosti za organizovanje osmatračke mreže (monitoring) na prioritetnim vodotocima od strane hidrološke službe HMZCG i nadležnih opštinskih službi;
4. usklađivanje opštinskih propisa sa državnim i propisima EU;
5. definisanje erozivnog područja; sprovođenje mjera redovnog čišćenja i održavanja kanala i potoka kako bi se pojave poplavnih talasa izazvanih kišama jakog intenziteta svele na najmanju moguću mjeru; predupređivanje spiranja erozivnog područja pošumljavanjem i na taj način ublažavanje brzog oticanja; promovisanje tendencije ozelenjavanja betonskih površina; podsticanje razvoja poljoprivrede, maslinarstva, južnih kultura i drugih djelatnosti vezanih za zemlju umjesto intenzivne gradnje; izbjegavanja kontinuiranog betoniranja velikih površina, a umjesto toga raditi popločavanja na zemljanoj podlozi; izbjegavanja betoniranja obale; građenja energetske efikasne objekata; uzgajanje i popularizacija autohtonih vrsta, kako u poljoprivredi tako i u šumarstvu.

SWOT ANALIZA

SWOT analiza je rađena uz učešće zainteresovanih strana, nevladinog sektora i predstavnika lokalne samouprave i njenih preduzeća.

Veliki doprinos strateškom planiranju su dali Dželal Hodžić - NVO "Zeleni Korak", Zenepa Lika - NVO "Dr. Martin Shnajder", Rasim Lika - NVO "Ekovita", kao i direktor komunalnog preduzeća, Skender Kalezići sa saradnicima.

Identifikovani atributi u donjoj tabeli rezultat su rada konsultanta, predstavnika relevantnih institucija, nevladinog sektora i kompetentnih pojedinaca u opštini, koji predstavljaju zbirni iskaz njihovog viđenja postojećeg stanja biodiverziteta u opštini Ulcinj.

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - povoljan geografski položaj - raznovrsnost biljnog i životinjskog svijeta - zaštićena područja - Velika dužina pjeskovitih žala, sa ljekovitim svojstvima i ljekovitim mineralnim vodama - očuvani prirodni resursi - vodni resursi - poljoprivredno zemljište - rudna i mineralna bogatstva - turistički potencijali - pejzažne vrijednosti - bogato istorijsko nasleđe - postojanje strateških dokumenata i akcionih planova, kao i projektne dokumentacije, od značaja za zaštitu životne sredine - institucionalizacija politike zaštite životne sredine 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna primjena zakona - nedovoljno finansijskih sredstava za projekte iz oblasti zaštite životne sredine - neadekvatno upravljanje čvrstim komunalnim otpadom - prisustvo smetlišta u ruralnom dijelu opštine - neadekvatno upravljanje otpadnim vodama - divlja gradnja - nedovoljno korišćenje energetske potencijala - nedovoljno korišćenje poljoprivrednih potencijala - neadekvatno upravljanje ljudskim resursima - nedovoljna informisanost građana - nizak nivo ekološke svijesti građana - odliv stanovništva iz opštine - loš kvalitet lokalnih puteva na ruralnim područjima i slaba povezanost seoskih područja sa gradskim jezgom - nedovoljno razvijen sektor informacionih tehnologija - nedovoljno razvijena sekundarna el. energetska infrastruktura

- ljudski resursi	
ŠANSE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - dobar zakonodavni osnov - donošenje planova posebne namjene - održivo korišćenje resursa - obnovljivi izvori energije - organska poljoprivreda - održivo upravljanje otpadom - zdravstvene institucije - mediji - postojanje velikog broja nevladinih organizacija - veliki broj fondova (donatorska sredstva) - međuopštinska, regionalna i prekogranična saradnja 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna usklađenost obrazovnog sistema sa tržištem rada - globalna ekonomska kriza - klimatske promjene - požari - poplave - erozija

Kao snage opštine za dalji razvoj i napredak, učesnici radionice na kojoj se radila SWOT analiza, su definisali povoljan geografski položaj, postojanje prirodnih resursa, prije svega vodni i šumski potencijal, veliki broj zaštićenih područja, rudna i mineralna bogatstva, plodno poljoprivredno zemljište, kao veliku razvojnu snagu, što sve zajedno sa raznovrsnim biljnim i životinjskim svetom predstavlja i poljoprivredni i turistički potencijal. Razvoju turizma i time, ekonomskom snaženju opštine mogu doprinijeti bogato historijsko nasleđe, velika dužina pjeskovitih žala, sa ljekovitim svojstvima i ljekovitim mineralnim vodama, kao i brojne pejzažne vrijednosti. Regulativa i strateška dokumenta izrađeni od strane lokalne samouprave, i usvojeni od strane Skupštine, predstavljaju dobru pravnu osnovu za primjenu nacionalne i međunarodne regulative na lokalnom nivou, uvažavajući i postojeći ljudski potencijal.

Glavne slabosti opštine, koje imaju negativan uticaj na stanje životne sredine, odnose se na nedovoljnu primjenu zakona, kao i na nedovoljno finansijskih sredstava za projekte iz oblasti zaštite životne sredine. Takođe, slabosti su prisutne i u oblasti komunalnih djelatnosti: neadekvatno je upravljanje čvrstim komunalnim otpadom, prisutna su smetlišta u ruralnom dijelu opštine, a neadekvatno je i upravljanje otpadnim vodama. Ovakvo stanje može imati i neposredan uticaj na zdravlje i blagostanje ljudi. U opštini, kao slabosti, prepoznata je i divlja gradnja. Prepreku razvoju predstavljaju i nedovoljno korišćenje energetskih i poljoprivrednih potencijala. Neadekvatno upravljanje ljudskim resursima, nedovoljna informisanost građana i nizak nivo ekološke svijesti građana, je nešto o čemu bi trebalo posebno voditi računa u narednom periodu, jer su lokalne zajednice glavni akteri u očuvanju životne sredine i promociji njenih vrednosti. Još jedan problem, koji je identifikovan, se odnosi na odliv stanovništva opštine, čime se zapuštaju veliki prostori, a najvažnije vrijednosti u korišćenju usluga ekosistema se smanjuju. Veliki nedostatak je i kada je riječ o kvalitetu lokalnih puteva na ruralnim

područjima, uz slabu povezanost seoskih područja sa gradskim jezgom, nedovoljno je razvijen sektor informacionih tehnologija, ali i nedovoljno razvijena sekundarna el. energetska infrastruktura

Šanse na svom putu razvoja, uz primjenu dobrog zakonodavnog osnova i donošenje planova posebne namjene, su održivo korišćenje resursa i obnovljivih izvora energije, koji bi trebalo u skorašnjoj budućnosti da postanu okosnica regionalnog razvoja. Organska poljoprivreda i održivo upravljanje otpadom bi tome dodatno doprinijeli. Dobro razvijena mreža obrazovnih institucija, predstavlja veliku šansu u produkciji budućih kadrova, osvešćenih i obučenih da na pravi način očuvaju svoj kraj. Zdravstvene institucije, mediji i nevladine organizacije mogu postaviti dobar osnov za unapređenje kvaliteta životne sredine u opštini. Postojanje velikog broja fondova i mogućnost međuopštinske, regionalne i prekogranične saradnje stvaraju osnov za lokalni napredak zasnovan na principima održivog razvoja.

Prijetnja unapređenju kvaliteta životne sredine je nedovoljna usklađenost obrazovnog sistema sa tržištem rada. Globalne prijetnje koje imaju negativan uticaj i na lokalnom nivou i koje donekle usporavaju napredak lokalnih zajednica su ekonomska kriza i klimatske promjene, koje bi se mogle ublažiti racionalnim korišćenjem resursa. Osim toga, požari, poplave i erozija, kao vrlo realne prijetnje i fenomeni koji se ponavljaju sezonski, nanose ogromne štete po sve komponente životne sredine. U takvim situacijama najpogođenije je stanovništvo i lokalna zajednica je prva koja reaguje, rukovodeći se već unaprijed donijetim akcionim planovima za krizne situacije.

Kao zaključak, može se konstatovati da životna sredina predstavlja veliki potencijal za razvoj opštine, da su organi lokalne samouprave svjesni njenog značaja i potrebe za očuvanjem, pristupivši izradi Lokalnog plana zaštite životne sredine, a samo zajedničkim učešćem svih relevantnih zainteresovanih strana u opštini, postojeće slabosti i pretnje mogu biti prevaziđene, za dobrobit ljudi i usklađeni razvoj sa prirodom koja ih okružuje.

Vizija, prioriteti i mjere koje treba implementirati

Vizija

Građanke i građani Ulcinja, sa dovoljno znanja i svijesti o posljedicama, čuvaju resurse svojih zajednica razvijajući cirkularnu ekonomiju, utirući put zdravlja, bezbjednosti i održivosti sebi i narednim generacijama.

Prioriteti

Strateški prioritet 1

Održivo upravljanje otpadom

Opština Ulcinj će u vremenskom periodu važenja Plana uspostaviti sistem integralnog upravljanja otpadom, vodeći se zakonodavnim okvirom i relevantnim strateškim dokumentima.

Mjera 1.1 Održivo upravljanje čvrstim komunalnim otpadom

Mjera obuhvata kapitalne projekte razvoja komunalne infrastrukture i rješavanje problema vezanih za čvrsti otpad, sve u skladu sa mjerama predloženim u usklađenim prostornim planovima opštine Ulcinj. Razvoj komunalne infrastrukture će omogućiti dalji privredni, ruralni i turistički razvoj u opštini Ulcinj.

Projekat 1.1.1 Izgradnja reciklažnog dvorišta sa sortirnicom

Projekat 1.1.2 Nabavka polu-podzemnih kontejnera

Projekat 1.1.3 Sanacija neuređenih odlagališta

Projekat 1.1.4 Osnivanje privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada

Projekat 1.1.5 Izgradnja kompostane

Mjera 1.2 Održivo upravljanje otpadnim vodama

Mjera obuhvata kapitalne projekte razvoja komunalne infrastrukture i rješavanje problema vezanih za upravljanje otpadnim vodama, sve u skladu sa mjerama predloženim u usklađenim prostornim planovima opštine Ulcinj. Razvoj komunalne infrastrukture će omogućiti dalji privredni, ruralni i turistički razvoj u opštini.

Projekat 1.2.1 Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže

Strateški prioritet 2

Održivo upravljanje prirodnim resursima

Priroda predstavlja jedinstvo geosfere i biosfere, uključujući i prirodna dobra, koja se odlikuju biološkom, geološkom, geomorfološkom i pedionom raznovrsnošću. Razvoj opštine Ulcinj, koja je poznata po bogatstvu prirodnih resursa, mora biti zasnovan na principima održivog razvoja. To znači da se mora raditi na usklađivanju ljudskih aktivnosti, ekonomskih i društvenih razvojnih planova, programa, osnova i projekata, sa održivim korišćenjem obnovljivih, i racionalnim korišćenjem neobnovljivih prirodnih vrijednosti i resursa, radi njihovog trajnog očuvanja.

Mjera 2.1 Održivo upravljanje vodama

Opština Ulcinj će u vremenskom periodu važenja Plana uspostaviti sistem integralnog upravljanja vodnim resursima vodeći se zakonodavnim okvirom i relevantnim strateškim dokumentima.

Projekat 2.1.1 Održivo upravljanje vodnim tokovima

Mjera 2.2 Održivo upravljanje šumama

Opština Ulcinj će u vremenskom periodu važenja Plana uspostaviti sistem integralnog upravljanja šumskim resursima vodeći se zakonodavnim okvirom i relevantnim strateškim dokumentima.

Projekat 2.2.1 Održivo upravljanje šumama

Mjera 2.3 Održivo upravljanje zemljištem i prostorom

Opština Ulcinj će u vremenskom periodu važenja Plana uspostaviti sistem integralnog upravljanja zemljištem vodeći se zakonodavnim okvirom i relevantnim strateškim dokumentima.

Projekat 2.3.1 Održivo upravljanje zemljištem

Projekat 2.3.2 Održivo upravljanje urbanim zelenilom

Projekat 2.3.3 Sprječavanje ilegalne gradnje

Mjera 2.4 Održivo upravljanje mineralnim sirovinama

Opština Ulcinj će u vremenskom periodu važenja Plana uspostaviti sistem integralnog upravljanja mineralnim sirovinama vodeći se zakonodavnim okvirom i relevantnim strateškim dokumentima.

Projekat 2.4.1 Održivo upravljanje mineralnim sirovinama

Strateški prioritet 3

Uvođenje koncepta zelene ekonomije

Zahvaljujući prirodnim resursima kojima Ulcinj obiluje moguće je primjeniti koncept zelene ekonomije na lokalnom nivou, vodeći se principima cirkularne ekonomije i radom na unapređenju ljudskih resursa.

Mjera 3.1 Podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije

Evropska unija je definisala kombinovani cilj kojim se državama članicama nameće da do 2020. godine 20% ukupne potrošnje energije mora poticati iz obnovljivih izvora (biomasa, energija vjetra, Sunca, vode). Kako je strateški cilj Crne Gore ulazak u zajednicu evropskih naroda, jedna od obaveza će upravo biti i ispunjenje tog kombinovanog cilja. Prvi korak na tom putu je podizanje nivoa ekološke svijesti građana kada je riječ o korišćenju obnovljivih izvora energije. Takođe, važno je iskoristiti potencijale energije vjetra i Sunca.

Projekat 3.1.1 Promotivna kampanja u cilju podsticanja korišćenja obnovljivih izvora energije

Projekat 3.1.2 Projekat korišćenja sunčeve energije

Mjera 3.2 Stvaranje preduslova za valorizaciju turističkih potencijala

Cilj će se realizovati kroz programe razvoja ekološkog, zdravstvenog, seoskog i sportsko - rekreativnog turizma, kao i svih propratnih elemenata. Unapređenjem stanja u sektoru turizma, u saradnji sa nacionalnom turističkom organizacijom, nevladinim sektorom, lokalnom turističkom organizacijom stvorićemo preduslove za valorizaciju prirodnih potencijala ovog kraja.

Projekat 3.2.1 Izgradnja jedinstvene turističke signalizacije na području opštine

Projekat 3.2.2 Razvoj seoskog turizma

Projekat 3.2.3 Razvoj ekološkog turizma

Projekat 3.2.4 Razvoj zdravstvenog turizma

Projekat 3.2.5 Razvoj sportsko - rekreativnog turizma

Projekat 3.2.6 Razvoj i unaprijeđenje kulturnog turizma

Strateški prioritet 4

Unapreden nivo ekološke svijesti građana

Bitna pretpostavka održivog razvoja jedne lokalne zajednice jeste ekološki način razmišljanja i etički odnos čovjeka prema životnoj sredini. Primjenom širokog spektra aktivnosti kao što su medijske kampanje, izrada biltena i informatora, te organizovanje edukativnih programa/predavanja o zaštiti životne sredine u školama, mjesnima zajednicama i sl, mogu se postići odgovarajući rezultati u podizanju svijesti i informisanosti građana i njihovog većeg uključivanja u efikasno rješavanje zajedničkih problema na ovom polju.

Mjera 4.1 Podizanje nivoa ekološke svijesti građana

Razvoj ekološke svijesti građana, a naročiti mladih, o potrebi očuvanja i održivog korišćenja postojećih resursa, rad na njihovoj edukaciji i pozitivnoj promociji postojećih resursa, biološkog, geološkog i kulturnog nasljeđa, imaju ključnu ulogu u očuvanju svih segmenata životne sredine. Samo edukovano stanovništvo može pozitivno uticati na očuvanje i održivo korišćenje biološke raznovrsnosti, i životne sredine uopšte.

4.1.1 Edukacija stanovništva

4.1.2 Edukacija školske populacije

U cilju rješavanja problema u oblasti upravljanja vodama, otpadnim vodama i čvrstim otpadom, kao problema prioriternih za unapređenje kvaliteta ne samo životne sredine, već i kvaliteta života svih građana opštine Ulcinj, lokalna samouprava će fokus svog rada staviti upravo na realizaciju gore pomenutih projekata iz navedenih oblasti.

AKCIONI PLAN ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Uslovi i mjere zaštite životne sredine

Preduslov implementacije koncepta održivog razvoja na lokalnom nivou jeste neposredno uključivanje pitanja zaštite životne sredine u procese sveobuhvatne reforme društva. Lokalni plan zaštite životne sredine kroz planirane mjere i aktivnosti treba da pruži punu podršku ispunjavanju zahtjeva u oblasti životne sredine.

Lokalni plan zaštite životne sredine predstavlja istovremeno i dokument i proces. Koncipiran je tako da nudi nekoliko osnovnih modela aktivnosti, koje se odvijaju po principu *korak po korak* i kao živ proces predstavlja osnov za konstantno praćenje realizacije zacrtanih ciljeva.

Uslovi koje treba da ispuni ovaj Plan kako bi odgovorio na zahtjeve zaštite životne sredine jesu da isti bude participativan, interaktivan i integralan. Opšte mjere koje su definisane Planom ogledaju se u preuzimanju odgovornosti za: zaštitu, očuvanje i obezbjeđivanje jednakog pristupa zajedničkim prirodnim dobrima; racionalno upravljanje resursima kojima se obezbjeđuje održiva proizvodnja i potrošnja; stvaranje povoljnih ekonomskih uslova i mogućnosti zapošljavanja u skladu sa očuvanjem životne sredine; urbano planiranje kojim se ide u susret obezbjeđenju društvenih, ekonomskih i ekoloških standarda; promovisanje održivih obrazaca života, zdravlja i dobrobiti građana, uz uključivanje u sve procese u zajednici.

Subjekti koji su zaduženi za sprovođenje

Predsjednik opštine je angažovao konsultanta čiji zadatak je bio da svojim učešćem i animiranjem ostalih članova zajednice izradi Lokalni plan zaštite životne sredine. Nadležni Sekretarijat će nakon usvajanja Plana pratiti i samu implementaciju aktivnosti. Ustanovljavajući aktivnosti u Akcionom planu definisani su i nosioci sprovođenja istih. S tim u vezi izdvajamo sljedeće organe/preduzeća koji imaju nadležnosti iz oblasti zaštite životne sredine: sekretarijati za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine, kao i za planiranje prostora i održivi razvoj, te preduzeća za komunalno i vodovod i kanalizaciju.

Mehanizmi praćenja stanja životne sredine

Država obezbjeđuje kontinuiranu kontrolu i praćenje stanja životne sredine (monitoring). Monitoring se sprovodi sistematskim mjerenjem, ispitivanjem i ocjenjivanjem indikatora stanja i zagađenja životne sredine.

Vlada donosi program monitoringa za period od jedne godine i isti sadrži programe monitoringa pojedinih segmenata životne sredine. Finansijska sredstva za obavljanje monitoringa obezbjeđuje Država. Osim Države, i jedinice lokalne samouprave mogu organizovati monitoring životne sredine na svojoj teritoriji, ali obezbjeđujući finansijska sredstva za realizaciju istog.

Pored navedenog, pravna lica i preduzetnici koji upravljaju postrojenjem koje zagađuje životnu sredinu, dužna su da organizuju monitoring emisija i drugih izvora zagađenja.

Kao poseban mehanizam praćenja stanja životne sredine smatra se i izrada Zakonom o životnoj sredini definisane Informacije o stanju životne sredine, zasnovane upravo na monitoringu pojedinih segmenata, kao i na podacima o ostvarenim ciljevima iz različitih dokumenata. Navedeni dokument donosi se, saglasno zakonu, svake četvrte godine.

Rokovi i izvori finansiranja

Obzirom na činjenicu da se Plan zaštite životne sredine donosi na period od četiri godine, na osnovu dugoročnih, srednjoročnih i kratkoročnih ciljeva i vizije razvoja zajednice i zaštite životne sredine, a shodno institucionalnim i finansijskim okvirima, izdvojile su se realne aktivnosti za dati period, a iz nadležnosti lokalne samouprave.

Shodno navedenom, Akcionim planom je precizirana obaveza izrade detaljnog godišnjeg plana realizacije pojedinih aktivnosti sa dinamikom ostvarivanja i potrebnim finansijskim sredstvima.

Nosioci aktivnosti izrađuju Izvještaj o realizaciji pojedinih aktivnosti i isti se dostavlja nadležnom Sekretarijatu na verifikaciju. Izvještaj sadrži opis realizovanih akcija za datu aktivnost, dinamiku sprovođenja i finansijski okvir, kao i predloge za buduće aktivnosti.

Kao izvori finansiranja prepoznati su Budžet opštine i donatori. Naime, usvajanjem datog Plana stvoriće se uslovi za apliciranje sa odgovarajućim projektima prema donatorskim sredstvima.

Uzimajući u obzir prezentirane vizije razvoja i dugoročno planirane ciljeve, kao i opisane indikatore, prije svega u profilu opštine, prepoznat je veliki broj aktivnosti koje su sublimirane u Akcioni plan zaštite životne sredine.

Plan aktivnosti 2020 – 2024

Prioritet	Mjera	Projekat	Nosilac aktivnosti	Rok za realizaciju	Izvori finansiranja	Zainteresovane strane
1 Održivo upravljanje otpadom	1.1 Održivo upravljanje čvrstim komunalnim otpadom	1.1.1 Izgradnja reciklažnog dvorišta sa sortirnicom	Sekretarijat ¹ Komunalno preduzeće	2020 – 2024	Budžet opštine Budžet države Donacije	MORT ²
		1.1.2. Nabavka polu-podzemnih kontejnera	Sekretarijat Komunalno preduzeće	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države Donacije	NVO
		1.1.3 Sanacija neuređenih odlagališta	Sekretarijat Komunalno preduzeće	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države Donacije	MORT, AZŽS ³
		1.1.4 Osnivanje privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada	Sekretarijat Komunalno preduzeće	2020 - 2022	Budžet opštine Budžet države	MORT
		1.1.5 Izgradnja	Sekretarijat Komunalno preduzeće	2020-2023	Budžet opštine	MORT

¹ Sekretarijat za komunalne djelatnosti i zaštitu životne sredine

² Ministarstvo održivog razvoja i turizma

³ Agencija za zaštitu prirode i životne sredine

		kompostane			Budžet države Donacije	
	Mjera 1.2 Održivo upravljanje otpadnim vodama	Projekat 1.2.1 Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže	Sekretarijat Preduzeće za VIK	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države Donacije	MORT
2 Održivo upravljanje prirodnim resursima	Mjera 2.1 Održivo upravljanje vodama	2.1.1 Održivo upravljanje vodnim tokovima	Sekretarijat Uprava za vode	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države Donacije	MPPR ⁴
	Mjera 2.2 Održivo upravljanje šumama	2.2.1 Održivo upravljanje šumama	Sekretarijat Uprava za šume	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	MPPR
	Mjera 2.3 Održivo upravljanje zemljištem	2.3.1 Održivo upravljanje zemljištem	Sekretarijat	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	MPPR

⁴ Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

	i prostorom	2.3.2 Održivo upravljanje urbanim zelenilom	Sekretarijat Sekretarijat za planiranje prostora i održivi razvoj;	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	MORT
		2.3.3 Sprječavanje ilegalne gradnje	Sekretarijat Sekretarijat za planiranje prostora i održivi razvoj;	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	UIP ⁵
	Mjera 2.4 Održivo upravljanje mineralnim sirovinama	2.4.1 Održivo upravljanje mineralnim sirovinama	Sekretarijat	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	ME ⁶
3 Uvođenje koncepta zelene ekonomije	Mjera 3.1 Podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije	3.1.1 Promotivna kampanja u cilju podsticanja korišćenja obnovljivih izvora energije	Sekretarijat	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	ME
		3.1.2 Projekat korišćenja sunčeve energije	Sekretarijat	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	ME
	Mjera 3.2 Stvaranje	3.2.1 Izgradnja jedinstvene turističke signalizacije na području	Sekretarijat Turistička organizacija	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	NVO

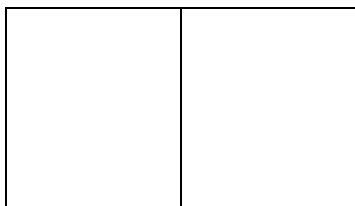
⁵ Uprava za inspekcijske poslove

⁶ Ministarstvo ekonomije

	preduslova za valorizaciju turističkih potencijala	opštine				
		3.2.2 Razvoj seoskog turizma	Sekretarijat Turistička organizacija	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	NVO MPRR
		3.2.3 Razvoj ekološkog turizma	Sekretarijat Turistička organizacija	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	NVO MORT
		3.2.4 Razvoj zdravstvenog turizma	Sekretarijat Turistička organizacija	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	NVO MZ ⁷
		3.2.5 Razvoj sportsko-rekreativnog turizma	Sekretarijat Turistička organizacija	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	NVO Sportski kolektivi
		3.2.6 Razvoj i unaprijeđenje kulturnog turizma	Sekretarijat Turistička organizacija	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države	NVO MK ⁸
4 Unapređen nivo ekološke svijesti građana	Mjera 4.1 Podizanje nivoa ekološke svijesti građana	4.1.1 Edukacija stanovništva	Sekretarijat Turistička organizacija	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države Donacije	NVO, lokalno stanovništvo
		4.1.2 Edukacija školske populacije	Sekretarijat	2020 - 2024	Budžet opštine Budžet države Donacije	NVO, predškolske ustanove i osnovne/srednje škole

⁷ Ministarstvo zdravlja

⁸ Ministarstvo kulture

LITERATURA

Grupa autora (2012): Izvještaj stanja životne sredine – Monitoring biodiverziteta za 2011.godinu. Univerzitet Crne Gore, PMF. Podgorica

Grupa autora (1997): Koncept održivog razvoja. Ministarstvo za razvoj, nauku i životnu životnu sredinu. Beograd.

Kićović M. D. i dr. (2008): Osnove zaštite i unapređenja životne sredine 121-142. Kosovska Mitrovica-Beograd.

Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore

Informacija o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2014. godinu

Pešić, V, Crnobrnja Isailović, J. Tomović, Lj. (2009): Principi ekologije. Univerzitet Crne Gore. Podgorica.

Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine. Ministarstvo za Ekonomski razvoj Crne Gore, Montenegroinženjering, Podgorica, 2008.

Prostorno urbanistički plan opštine Ulcinj do 2020

Strateški plan razvoja opštine Ulcinj za period 2016-2020